

UNITED NATIONS
United Nations Interim
Administration Mission
in Kosovo

NATIONS UNIES
Mission d'Administration
Intérimaire des Nations Unies
au Kosovo

PROVISIONAL INSTITUTIONS OF SELF GOVERNMENT

**KUVENDI I KOSOVËS
СКУПШТИНА КОСОВА
ASSEMBLY OF KOSOVO**

TRANSKRIPT

**NGA SEANCA PLENARE E KUVENDIT TË KOSOVËS,
E MBAJTUR MË 24 PRILL 2003**

**SA PLENARNE SEDNICE SKUPŠTINE KOSOVA,
ODRŽANE 24. 04. 2003. GOD.**

**PRILL - APRIL
2003**

PROVISIONAL INSTITUTIONS OF SELF GOVERNMENT

KUVENDI I KOSOVËS
СКУПШТИНА КОСОВА
ASSEMBLY OF KOSOVO

RENDI I DITËS

1. Miratimi i procesverbalit nga seanca e mëparshme
2. Shqyrtimi i nismës së grupit parlamentar të LDK-së dhe Komisionit për Çështje Gjyqësore, Legjislacion dhe Kornizë Kushtetuese, për nxjerrjen e Ligjit për zgjedhjet
3. Shqyrtimi i parë i Projektligjit përrugët (2003/7)
4. Shqyrtimi i parë i Projektligjit për plehërat artificiale (2003/8)
5. Parashtrimi i pyetjeve
6. Propozimi i rendit të ditës për seancën plenare me 8 Maj 2003
 - 6.2 Shqyrtimi i Projektkodit të përkohshëm penal të Kosovës
 - 6.3 Shqyrtimi i Projektkodit të përkohshëm të procedurës penale të Kosovës

Vrejtje : Pyetjet për Qeverinë për përgjigjet me gojë

“Pjetjet për përgjigjet me gojë duhet ti dorzohen Zyrës për parashtesa të paktën pesë ditë pune por jo më shumë se dhjetë ditë punë para kohës kur duhet përgjigjur në to “.
(Rregulla 21.2 nga Rregullorja e përkohshme e punës)

Verzioni angleze me mbizotru
Engleska verzija
preovladava
English version prevails

UNITED NATIONS
United Nations Interim
Administration Mission
in Kosovo

NATIONS UNIES
Mission d'Administration
Intérimaire des Nations
Unies au Kosovo

PROVISIONAL INSTITUTIONS OF SELF GOVERNMENT

KUVENDI I KOSOVËS
СКУПШТИНА КОСОВА
ASSEMBLY OF KOSOVO

ДНЕВНИ РЕД

1. Усвајање записника са претходне седнице
2. Разматрање иницијативе Парламентарне групе ДСК и Комисије за Питања правосуђа, законодавства и уставног оквира о доношењу Изборног закона на Косову
3. Прво разматрање Нацрт закона о Путевима (2003/7)
4. Прво разматрање Нацрт закона о Вештачким ћубривима (2003/8)
5. Постављање питања
6. Припреме за пленарну седницу од 8 маја 2003
 - 6.1 Разматрање Привременог Нацрта Кривичног закона Косова
 - 6.2 Разматрање Привременог Нацрта закона о Кривичном поступку Косова

Опомена : Питања упућена Влади за усмене одговоре

“Питања која захтевају усмени одговор морају да буду достављена у пријемну канцеларију барем пет радних дана, али не више од десет радних дана пре него што се обекује одговор”
(Правило 21.2 са Привремени пословник)

Verzioni angleze me mbizotru
Engleska verzija
preovladava
English version prevails

UNITED NATIONS
United Nations Interim
Administration Mission
in Kosovo

NATIONS UNIES
Mission d'Administration
Intérimaire des Nations
Unies au Kosovo

PROVISIONAL INSTITUTIONS OF SELF GOVERNMENT

**KUVENDI I KOSOVËS
СКУПШТИНА КОСОВА
ASSEMBLY OF KOSOVO**

AGENDA

1. Approval of the minutes of previous meeting
2. Review on the initiative of the LDK Parliamentary group and Committee on Judicial, Legislative and Constitutional Framework to come out the Law on the general elections of Kosovo
3. First reading of the Draft Law on the Roads (2003/7)
4. First reading of the Draft Law on the Pesticides (2003/8)
5. Questions
6. Preparation for the plenary session on 8 May 2003
 - 6.1 Review of the Provisional Criminal Code of Kosovo
 - 6.2 Review of the Provisional Criminal Procedure Code of Kosovo

Note: *Questions to the Government for oral answer*

“Questions for oral answer shall be submitted to the Table Office at least five working days but not more than ten working days before they are to be answered” (Rule 21.2 of Provisional rules of procedure)

TRANSKRIPT

NGA SEANCA PLENARE E KUVENDIT TË KOSOVËS, E MBAJTUR MË 24 PRILL 2003

Seanca filloi punën në orën 10,00.

**KRYESUES I SEANCËS, AKADEMİK NEXHAT DACI,
KRYETAR I KUVENDIT TË KOSOVËS.**

**BASHKËKRYESUES, HYDAJET HYSNI, ANËTARI I
KRYESISË SË KUVENDIT TË KOSOVËS.**

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Mirëmëngjes dhe mirë se keni ardhur në Seancën e rregullt plenare.

Më lejoni t'ju dëshiroj mirëseardhje edhe ministrave të nderuar, të cilët janë prezent këtu.

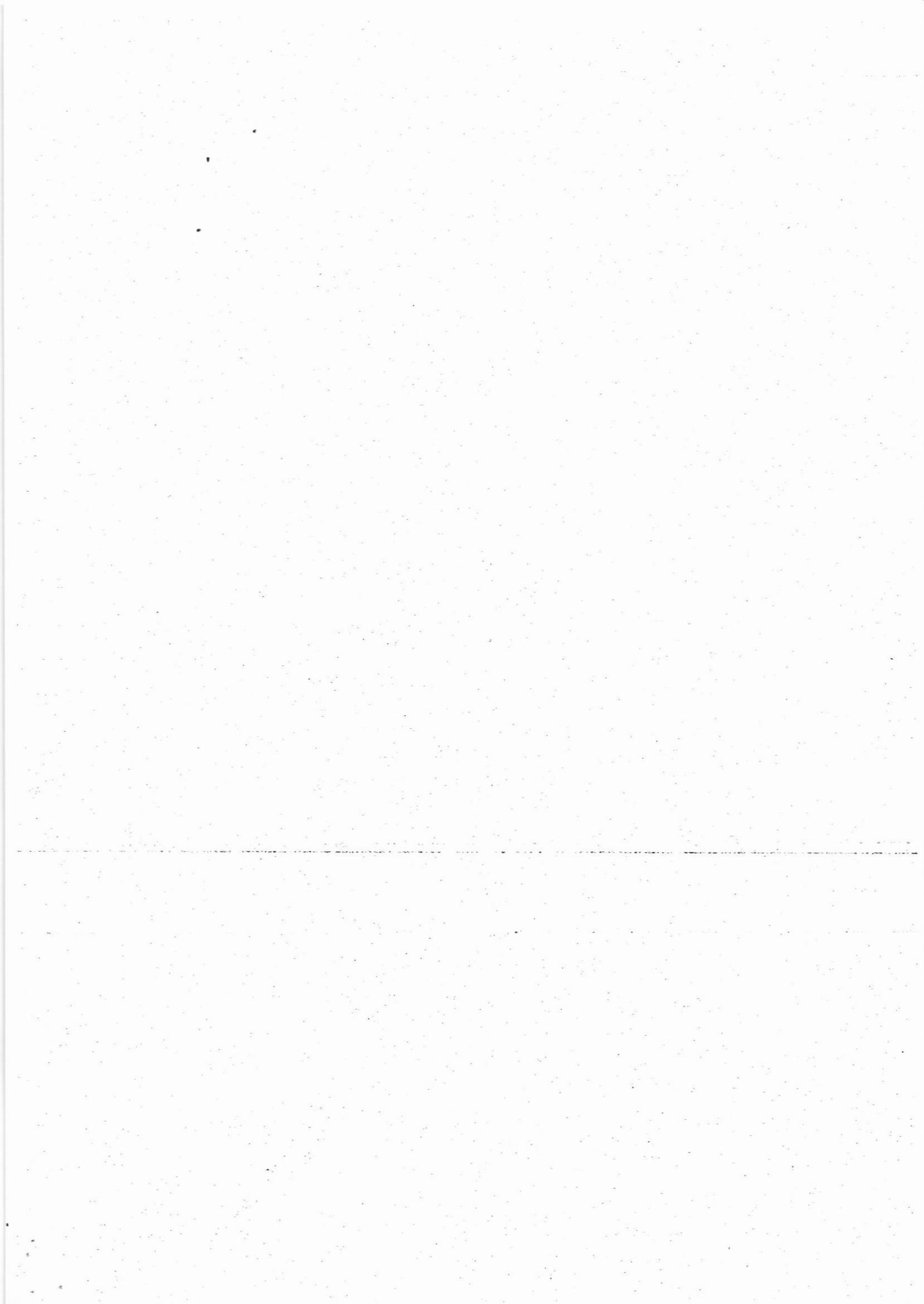
Po vazhdojmë me punë të Seancës plenare.

Rendi i ditës dhe materialet përcjellëse pér këtë Seancë ju juaë dërguar me kohë.

Prandaj, po procedojmë me rend të ditës.

Pika e parë është: **Miratimi i Procesverbalit nga seanca e kaluar.**

Nëse ndonjë deputet ka pér të korriguar diç, le të urdhërojë. E ka fjalën kryetari i Grupit Parlamentar të "Kthimit" Dragisha Kërstoviq.

DRAGIŠA KRSTOVIĆ:

Poštovani predsedniče, dame i gospodo poslanici,

Mislim da je red da se dnevni red utvrdi. Poslanička grupa Koalicije «Povratak» ima primedbu na dnevni red. Naime, ima primedbu na drugu tačku dnevnog reda koji je predložen – Razmatranje inicijative Parlamentarne grupe DSK i Komisije za pitanje pravosudja, zakonodavstva i ustavnog okvira o donošenju izbornog zakona na Kosovu. Naime, Poslanička grupa Koalicije «Povratak» smatra da je ovo nešto što nije iz nadležnosti i mandata privremenih institucija samouprave na Kosovu i predlažemo da se ova tačka skine sa dnevnog reda.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Sa për informim. Mendoj se zoti Kérstoviq do të ketë qenë i informuar që kjo çështje është ngritur në Kryesi, në mbledhje të rregullt. Është procedurë krejtësisht në mënyrë të rregulltë dhe këtë Kryesia ka vendosë në rend të ditës të seancës plenare. Prandaj, unë kuptoj që një individ ose një formacion politik mund të mos pajtohet, por rendi i ditës në parim është aprovuar një javë më parë dhe atë në fund të çdo seance plenare dhe unë mendoj se duhet të procedojmë me rendin e përcaktuar të ditës, ashtu siç e kemi para veti. E ka fjalën zoti Saviq, si anëtar i Kryesisë.

GOJKO SAVIĆ:

Poštovano Predsedništvo, drage kolege,

Tačno je da smo mi na prethodnoj sednici Skupštine u principu rekli šta bi trebalo da bude na dnevnom redu za današnju sednicu. Medjutim, pre početka svake sednice red je da se utvrdi, ipak potvrди još jednom dnevni red – da li se Skupština slaže sa predloženim dnevnim redom. Vi ste čuli izlaganje i stav naše Poslaničke grupe da smo mi protivu toga da druga tačka dnevnog reda bude na današnjoj sednici. Ja ne sporim to da ima i druge strane koje razmišljaju drugaçije ali u svakom slučaju mi moramo ovo utvrditi i predlog koji je dao gospodin Krstović mora ići na glasanje, znaçi, oko utvrdjivanja dnevnog reda odnosno kako je rečeno da smo mi za skidanje ove tačke sa današnje sednice dnevnog reda i ja molim predsednika da on to stavi da se izglosa ovaj predlog odnosno da se glasanjem mi odredimo prema ovom predlogu. Hvala.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Më lejoni t'ju informoj se 92 deputetë janë të pranishëm në sallë.

Ndryshimi i mënyrës së punës është bërë qe një kohë të gjatë, në bazë të përvojës që kishte Parlamenti prej një vit pune, në bazë të sygjerimeve të këshilltarëve të të gjitha llojeve – edhe

nacionale edhe ndërkombëtare, dhe ne kaluam në këtë mënyrë të punës që një javë përpara ta përcaktojmë dhe aprovojmë rendin e ditës për seancën e ardhshme. Ndërsa, unë do ta lutja kolegut nga Kryesia që ta heqë nga fjalori atë fjalën "mora". Është e tejkaluar ajo... Unë jam për atë, në qoftë se një grup parlamentar insiston që të heqet nga rendi i ditës diçka që ka plotësish të drejtë, por jo pse "duhet patjetër". Por, është mendim i një grupei parlamentar, të respektuar, dhe ne do ta bënim atë.

Prandaj, ju ftoj të deklaroheni me anë të votës:

Kush përkrahë propozimin e paraqitur që pika 2 e rendit të ditës të heqet nga shqyrtimi i sotëm. Le të numërohen, ju lutem, votat.

17 deputetë janë për propozimin e zotit Kérstoviq, të përkrahur nga zoti Saviq.

Prandaj, konsiderojmë që ne mund të vazhdojmë me rendin e propozuar dhe të aprovuar, siç e keni me shkrim.

Siç thamë, pikë e parë e rendit të ditës është – **Miratimi i Procesverbalit nga rrjedha e punës së seancës së kaluar.**

Në qoftë se s'ka ndonjë vërejtje substanciale, atëherë konsidreroj se procesverbalii aprovohet.

Nëse ndokush mendon ta bëjë ndonjë vërejtje me shkrim, le ta bëjë atë, edhe pse ishte një vërejtje me vend në Kryesi: - si të aprovohet vërejtja me shkrim nëse nuk e kemi verifikuar, por ne besojmë në përgjegjësinë politike dhe njerëzore të deputetëve dhe do të krahasohet ajo në Sekretari dhe nuk do të ketë probleme të tilla. Po vazhdojmë.

Kalojmë në pikën e dytë të rendit të ditës – **Shqyrtimi i nismës së Grupit Parlamentar të LDK-ës dhe Komisionit për çështje gjyqësore, legjislacion dhe kornizë kushtetuese për nxjerrjen e ligjit për zgjedhjet.**

Do t'ju informoj se Grupi Parlamentar i LDK-ës dhe Komisioni për çështje gjyqësore, legjislacion dhe kornizë kushtetuese kanë inisuar procedurën për nxjerrjen e ligjit për zgjedhjet.

Kryesia e Kuvendit, në pajtim me Rregulloren e punës, ka kërkuar mendimin - komentin e Qeverisë së Kosovës lidhur me këtë nismë.

Qeveria e Kosovës, nuk ka shprehur mendimin e vet, edhe pse kërkesa është bërë me kohë.

Me këtë, do të thotë, i mbetet Seancës plenare që në bazë të debatit që do të zhvillohet të propozojë një procedurë normale parlamentare komisionit për legjislacion dhe çështje tjera dhe komisioneve përkatëse tjera që të fillojnë nismën për propozimin e ligjit të kërkuar në Parlament.

Hap debat lidhur me këtë çështje.

E ka fjalën zoti Alush Gashi.

ALUSH GASHI:

I nderuar kryetar, zonja dhe zotërinj deputetë, të nderuar ministra,

Një nga detyrat parësore të Grupit Parlamentar të Lidhjes Demokratike të Kosovës, në emër të të cilit po ju drejtohem sot, është përkushtimi për ndërtimin e institucioneve demokratike të Kosovës. Jemi të zotuar që Kosovën ta bëjmë me ligje bashkëkohore. Në këtë angazhim jemi të përcaktuar të bashkëpunojmë me faktorin vendor dhe ndërkombëtar në të mirë të të gjithë qytetarëve të Kosovës dhe në të mirë të stabilitetit të Evropës Juglindore.

Edhe përkundër shumë vështirësive, vitet e shkuara ishin vite në të cilat në Kosovë u shënuan rezultate të lakkimeshme, në mesin e të cilave ishin edhe zgjedhjet komunale dhe ato nacionale, të cilat, sipas vlerësimeve të institucioneve relevante vendore dhe ndërkombëtare, u konsideruan si zgjedhjet më të mira të kësaj pjese të botës, ku qytetarët dhe partitë politike të Kosovës, demonstruan një kulturë të lartë qytetare dhe politike.

Të angazhuar për vazhdim të të qenunit më të mirë në këtë proces, ju drejtohem për të kërkuar mbështetjen për angazhim të përbashkët dhe transparent në hartim dhe miratim të ligjit për zgjedhje.

Zonja dhe zotërinj deputetë,

Deri më tani zgjedhjet në Kosovë janë organizuar në bazë të Rregullores së hartuar nga Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim Evropian në konsultë me vendorët. Ishte kohë kur në Kosovë nuk kishte kuvend, nuk kishte president dhe nuk kishte qeveri. Por, në këtë fazë të zhvillimit, Kosovë i nevojitet ligji për zgjedhjet.

Aktualisht në OSBE është Grupi punues për zgjedhjet. Gjatë pjesëmarrjes në punimet e këtij grupi, Lidhja Demokratike e Kosovës, ka ardhur në përfundim se është në të mirë të procesit demokratik në Kosovë që debati i Grupit punues që i zhvillon punimet me dyer të mbyllura, të përcjellet në Kuvendin e Kosovës, për të qenë më transparent, më gjithëpërfshirës - gjë që nuk është në kundërshtim me Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të Organizatës së Kombeve të Bashkuara.

I nderuar kryetar,

Përmes dëshmive publike në komisione të Kuvendit të Kosovës, do t'ju jipej rasti ekspertëve, mediumeve elektronike dhe të shkruara, si dhe qytetarëve që jetojnë në Kosovë dhe atyre me qëndrim të përkohshëm në botë të jashtme, që të jepin kontributin e tyre në ligjin për zgjedhjet.

Duke patur parasysh se aktualisht në Kosovë, në kuadër të OSBE është një numër i konsiderueshëm ekspertësh ndërkombëtar për zgjedhje, do të ishte ndihmë shumë e mirë për institucionet e Kosovës që të shfrytëzojnë ekspertizën e tyre për hartim të ligjit për zgjedhjet dhe mos të harxhohen buxhete të mëdha për rregullore vetëm për një palë zgjedhje ashtu siç veprohet tani.

Ndihma e OSBE në hartim të ligjit për zgjedhje do të ishte dëshmi e mirë e bashkëpunimit në mes institucioneve vendore dhe atyre ndërkombëtare dhe nuk do t'i lihej vend dirigjimit apo mospërfilljes eventuale, siç mund të kuptohet sjellja e tanishme e OSB në Grupin punues për zgjedhje.

Zonja dhe zotërinj deputetë,

Kërkoj mbështetjen tuaj për nismën e Grupit Parlamentar të Lidhjes Demokratike të Kosovës që në Kuyendin e Kosovës të hartohet dhe të miratohet ligji për zgjedhjet. Ju falemnderit për kujdes!

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit, zoti Gashi. Dua të ftoj një herë, sipas procedurës, kryetarin e Komisionit ose zëvendëskryetarin që në emër të Komisionit, nëse dëshiron, nuk është e obligueshme... Zoti Kolë Berisha, pastaj deputetët tjerë...

KOLË BERISHA:

I nderuar kryetar, të nderuar deputetë,

Komisioni për çështje gjyqësore, legjislacion dhe kornizë kushtetuese i Kuvendit të Kosovës:

Duke patur parasysh faktin se në Kosovë tash e më shumë se një vit ekzistojnë dhe funksionojnë organet legale të dalura nga vota e lirë e popullit të Kosovës, të cilat me përvojën e fituar deri më tani janë të gatshme dhe të afta, njësoj sikur edhe simotrat e tyre në botën e civilizuar, të marrin mbi vete të gjitha detyrat dhe përgjegjësitë që dalin nga Korniza kushtetuese e Kosovës dhe aktet tjera ligjore e nënligjore për rregullimin e fushave të ndryshme të jetës në Kosovë;

Duke patur parasysh faktin se deri më tani një përvojë të konsiderueshme këto institucione kanë fituar edhe në fushën e përgatitjes dhe mbajtjes së zgjedhjeve të lira demokratike;

Duke patur parasysh faktin se deri më tani edhe zgjedhjet e para, edhe ato të dytat të pushtetit lokal, si dhe zgjedhjet qendrore, janë organizuar në bazë të disa rregulloreve krejtësisht nën udhëheqjen e OSBE;

Duke patur parasysh faktin se tani më kemi hyrë në fazën kur në masë të madhe duhet të bëhet transferimi i kompetencave në organet vendore;

Duke patur parasysh faktin se këto ditë OSBE ka filluar procesin e përgatitjes së zgjedhjeve qendrore të cilat do të mbahen në vitin 2004;

Komisioni për çështje gjyqësore, legjislacion dhe kornizë kushtetuese i Kuvendit të Kosovës, në mbledhjen e vet të datës 14. 04. 2003, duke u mbështetur në dispozitat e Rregullës 14, Shtojca 2 të Rregullores së përkohshme të punës të Kuvendit të Kosovës, me shumicë votash mori këtë

QËNDRIM

Që t'i propozojë Kryesisë së Kuvendit të Kosovës që në seancën e radhës së Kuvendit të Kosovës ta vëjë në rend të ditës, të hapë debat dhe të marrë vendim me të cilin do të obligojë organet përkatëse për hartimin e projektligjit me të cilin do të përcaktohej procedura, kompetencat e institucioneve kosovare;

Që, në bashkëpunim me palën ndërkombëtare, t'i organizojë dhe mbajë zgjedhjet e ardhshme në Kosovë.

Hartimi dhe nxjerra e ligjit për zgjedhjet të cilave do t'u paraprijë debati konstruktiv i përfaqësuesve legitim të popullit në Kuvendin e Kosovës lidhur me sistemin zgjedhor, formimin e trupave përkatëse dhe të organeve tjera ndihmëse, procedurat, kompetencat, autorizimet dhe përgjegjësitë e tyre nuk anashkalojnë apo përashtojnë institucionet ndërkombëtare të OSBE në këtë rast në këtë proces. Përkundrazi, kjo do të ishte edhe një sprovë për të vlerësuar shkallën e aftësisë së institucioneve kosovare dhe natyrisht ndërkombëtarët me këshillat e tyre do të duhej të jenë prezent në të gjitha fazat e këtij procesi që nga hartimi i ligjit të zgjedhjeve e deri në përfundimin e procesit të zgjedhjeve.

Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Fjalën e ka zoti Berat Luzha, le të përgatitet Naim Maloku.

BERAT LUZHA:

Të nderuar kolegë deputetë,

Më duhet të konstatoj që në fillim se propozimi i Grupit Parlamentar të LDK për të inicuar nxjerrjen e një ligji për zgjedhje, nga Kryesia u procedua shpejt, pa vështirësi, pa shtyerje, pa dilema e kontestime siç bëhet zakonisht me propozimet e grupeve tjera parlamentare. Është mirë që ky shembull të ndiqet tash e tutje edhe kur propozimet dhe nismat vijnë nga grupe tjera parlamentare.

Neve na kanë ardhur dy propozime të ndryshme, nga i njëjti komision i Kuvendit, pra nga Komisioni për çështje gjyqësore, legjislacion dhe kornizë kushtetuese. Madje, në njëren prej tyre, propozohet hartimi i propozimligjit për pushtetin lokal. Ndoshta është një gabim shtypi.

Padyshim se një ligj për zgjedhjet i nevojitet Kosovës dhe nismën për bëjen e tij, pavarësisht nga kush vjen ai, Grupi Parlamentar i PDK e përkrahë. Paraprakisht duhet të konstatoj se OSBE ende nuk mund të përjashtohet nga procesi i organizimit të zgjedhjeve, prandaj duhet të jetë bashkëorganizatore e tyre. Kjo për shkak se ende ka antagonizma të thella mes partive por edhe mosbesim dhe akuza reciproke për rezultatet e zgjedhjeve.

Grupi Parlamentar i PDK mendon se zgjedhjet e deritashme kanë arritur mjaft përvojë sa të mund të organizoheshin zgjedhjet me sukses dhe një ligj për to duhet miratuar sa më parë në Kuvend që do të ishte njëkohësisht edhe në kuadër të bartjes së kompetencave te institucionet vendore. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Zoti Naim Maloku, le të bëhet gati Fetije Këpuska.

NAIM MALOKU:

Zoti kryetar, të nderuar deputetë,

Unë nuk do të flas në emër të Grupit Parlamentar të Aleancës, këtë do ta bëjë dikush tjetër, por më lejoni që të shpreh mendimin tim personal lidhur me propozimin të cilin po e shqyrtojmë tani.

Mendoj se Kosovës i duhet ligji për zgjedhjet, më rëpo duhet t'i kemi parasysh hartuesit e këtij ligji dhe propozuesit dhe do të merremi vesh se kush do të jetë hartues dhe propozues i këtij projektligji apo ligji në Parlamentin e Kosovës dhe duhet patur parasysh faktin se proçeset demokratike në Kosovës janë në fillim, pra jemi duke ndërtuar institucionet qendrore, jemi duke ndërtuar edhe mekanizmat tjera, shërbimin policor të Kosovës, mekanizmat tjera të sigurisë, gjyqësinë, hetuesinë, prokurorinë dhe ende nuk i kemi krejtësisht të pavarura. Pse po e them këtë? Dëshiroj të jap mendimin tim se ligji duhet të mbështesë pluralizmin dhe që Parlamenti të jetë me përbërje sa më plurale, t'u japë hapësirë të mjaftueshme partive të vogla, iniciativave qytetare, kandidatëve të pavarur. Sa më plural të jetë Parlamenti dhe njëkohësisht edhe qeveria e ardhshme e Kosovës të jetë e marrëveshjes, atmosfera politike në Parlament dhe në Kosovë do të jetë më e këndshme dhe mundësia që të krijohen të pavarura këto segmente, pra gjyqësia, prokuroria, segmentet e sigurisë civile, mekanizmat tjera të sigurisë, do të thotë mundësia për mosndikim të vetëm një partie politike apo një individ është më e madhe, pra proçeset politike mendoj se do të janë shumë më pozitive dhe zhvillimi i këtyre proçeseve do të jetë më i favorshëm dhe në atmosferë më të qetë, demokratike dhe plurale. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Fetije Këpuska, le të bëhet gati deputetja Lilana Keniq.

FETIJE KËPUSKA:

Ju falemnderit zoti kryetar, zotëri ministra, kolegë deputetë,

Unë, edhe sikur parafolësit e mij, përkrah plotësisht idenë që Parlamenti i Kosovës të nxjerrë ligjin për procesin zgjedhor, respektivisht për zgjedhjet e përgjithshme të vitit 2004.

Sa më kujtohet edhe në zgjedhjet e kaluara, në tetor të vitit 2003, është thënë se ato do të janë zgjedhjet e fundit në Kosovë të cilat do t'i organizon dhe menaxhon Organizata për Sigurimin dhe Bashkëpunimin Evropian. Sipas këtij deklarimi, zgjedhjet e ardhshme, pra zgjedhjet këtu duhet të organizohen nga vetë kosovarët, që nënkupton të gjitha fazat nga miratimi i infrastrukturës ligjore e deri te aspektet teknike të realizimit të tyre.

Menaxhimi i tërësishëm i procesit zgjedhor nga vendorët do të ishte në pajtim edhe me daklaratën e ndërkombëtarëve për kosavarizimin e plotë të jetës politike të gjithmbarshme në Kosovë. Natyrisht, ligji zgjedhor i diskutuar dhe i miratuar nga Parlamenti i Kosovës do të reflektonë dhe do të ishte adapt me rrëthanat kosovare dhe natyrisht do të ishte në pajtim edhe me ligjet zgjedhore dhe me standardet që aplikohen në vendet më të avancuara demokratike në Evropë.

Nuk ka asnjë arsyje racionale që ndokush të ketë ndonjë hezitim, ndonjë frikë eventuale apo mosbesim në vendimmarrjen e këtij Parlamenti, i cili me punën dhe qëndrimin e deritashëm ka dëshmuar seriozitetin, maturinë dhe pjekurinë politike.

Ky Parlament nuk ka miratuar e as nuk do të miratojë ligje të cilat do të diskriminonin apo favorizonin këndo, ndonjë subjekt të caktuar as për arsyje a motive politike, as nationale, as racore, as të moshës e tjera.

Të përkujtojmë se në dy palë zgjedhjet e deritashme, më 2001 dhe 2003, ato të përgjithshme dhe vendore, kosovarët kanë dëshmuar për një shkallë të lartë emancipimi politik, pjekuri e kulturë të mirëfilltë politike, mirëkuptim dhe tolerancë. Ato u vlerësuan shumë pozitivisht edhe me nota të larta edhe nga vetë OSBE dhe nga strukturat tjera ndërkombëtare. Të dy palë zgjedhjet, që nga fushata 45-ditëshe, u zhvilluan qetë, në atmosferë tolerance dhe pothuaj pa incidente të rënda, pa manifestime dhune, pa imponime, në gara korrekte politike gjatë të cilave subjektet politike konkuruan me ide, me programe dhe me kandidatë, kanë organizuar tubime me elektoratin dhe me qytetarët duke shprehur lirisht qëndrimin e tyre dhe paraprakisht duke publikuar, shpërndarë plakatat e materialet që kanë të bëjnë me fushatën. Subjektet politike, partitë, koalicionet, iniciativat qytetare dhe kandidatët e pavarur, kanë rrespektuar kodin e mirësjelljes. Këto subjekte kanë patur pakashumë prezantim të përbashkët edhe në media, varësisht nga numri i elektoratit. Pra, dy edicione të zgjedhjeve, u

mbajtēn sipas procedurave zgjedhore tē parapara dhe tē standardeve tē mirëfillta demokratike.

Për një aspekt tē rëndësishëm, mendoj pér përfshirjen e femrës në këtë proces në dy cilësitë – edhe si zgjedhëse dhe sidomos e zgjedhur. Nuk mjafton që pozita e saj në procesin zgjedhor sidomos në përfshirjen e jetës së tërisishme, tē çështjes së cenzuseve tē caktuara apo e përqindjeve tē rezervuara. Sepse, caktimi formal i përqindjeve tē rezervuara në një mënyrë më duket sikur diçka jo e natyrshme dhe sikur e imponuar.

Më duket se a ngazhimi pér përforcimin e femrës në jetën politike, institucionale kuptohet vetëm si një preokupim apo vetëm si një fushatë dhe bëhet sikur mendojmë pér përfaqësimin e femrës vetëm në procesin zgjedhor dhe vetëm në përbushjen e një përqindjeje formale në Parlament. Sikur ta harrojmë atë në tē gjitha situatat, rr Ethanat, kontestet, e tjera, përfaqësimi i femrës në institucionet tjera, në jetën e tëresishme shoqërore, sipas statistikave janë shumëcka pér tē dëshmaur, shumëcka pér tē përmirësuar.

Trajtimi i gruas, dhe përgjithësisht i femrës, në procesin zgjedhor, duhet tē jetë reflektim i përgjithshëm i emancipimit dhe përmirësimit tē pozitës së saj në gjithë organizmat e kohëpaskohshme, në formë fushatash dhe tē angazhohemi së bashku vazhdimisht, sinqerisht, seriozisht pér përmirësimin dhe avancimin e pozitës së saj tē gjithmbarshme. Përqindjet do tē sigurohen vetëvetiu, natyrisht automatikisht pa imponime dhe pa rezervime. Ajo duhet tē jetë aktive, zgjedhëse dhe e zgjedhur pér shkak tē vlerave tē mirëfillta tē saj, pér shkak tē angazhimeve, pér shkak tē kontributit tē saj në përfshirjen e tëresishme në shoqërinë kosovare në tē gjitha mjediset dhe poret e jetës, tē punës e jo pér shkak tē një përqindjeje tē rezervuar. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Lilana Keniq, le tē bëhet gati zoti Mahmut Bakalli.

LILJANA KENIĆ:

Poštovani predsedniče Skupštine, poštovani poslanici,

Kao član Komisije za pravosudje, zakonodavstvo i pitanje ustavnog okvira bila sam u prilici da na sastanku ove Komisije učestvujem u raspravi na na ovu temu – Inicijativa za donošenje zakona o izborima. Moj stav povodom ovakve inicijative ostao je isti. Ova institucija nije nadležna da pokreće inicijativu i raspravlja o izradi nacrtu ovog zakona. Nadležnost ove Skupštine limitirana je Poglavljem 5. Ustavnog okvira gde su taksativno nabrojane oblasti odgovornosti ove Skupštine. Besporetno je da se ovakve i slične inicijative pokreću i stavlaju na raspravu pred ovom Skupštinom a da je pri tom svima poznato da su ta pitanja u isključivoj nadležnosti Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara, u ovom slučaju, uz podršku

OEBS-a. Ovakve inicijative, suprotne Ustavnom okviru, samo pokazuju i dokazuju nezrelost i neozbiljnosc a time i nespremnost ove Skupštine da se suoči sa realnim i veoma ozbiljnim problemima ovoga društva. Hvala!

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Unë mendoj se fjalia e fundit duhet të shlyhet nga procesverbali....

(Flitet prej vendi, nuk dëgjohet qartë)

Unë thash, të shlyhet nga procesverbali. Ju falënderoj për sygjerimet dhe vërejtjet që m'i bëni, por le të kemi pak durim. Hapi i parë imi ishte që të shlyhet nga procesverbali dhe hapi i dytë është që lus deputetët e të gjitha grupacioneve politike që mos të fyjnë, dhe për herë të dytë, mbi baza etnike. Kjo po ngjanë për herë të dytë në këtë Parlament. Të diskutojmë, debatojmë dhe të mos na ndahen leksione.

Fjalën e ka zoti Mahmut Bakalli, le të bëhet gati Naim Jerliu.

MAHMUT BAKALLI:

Zoti kryetar, kolegë deputetë, të nderuar zotri ministra,

Dola të them këtu që, në emër të Grupit Parlamentar të Aleancës për Ardhmérinë e Kosovës, të mbështhes inisiativën për fillimin e debatit për nxjerrjen e ligjit për zgjedhjet. Duhet të them se kjo inisiativë është e moçme dhe e shprehur në kuadrin e Grupit për zgjedhje pranë OSBE i cili vepron qe 9 muaj. Aty janë të prezantuar përfaqësuesit e të gjitha grupeve parlamentare, janë përfaqësuesit e OSBE, të UNMIK-ut. Të KFOR-it jo, por të departamenteve profesionale të OSBE lidhur me zgjedhjet.

Po ju informoj se para 5 muajsh kemi hapur së bashku, një nga një, nevojën që në atë kohë i quajtëm që – zgjedhjet e ardhshme në Kosovë të kosovarizohen. Dhe, pas saj vjen ajo e logjikshmja se duhet përgatitur Parlamenti i Kosovës një ligj për zgjedhjet e ardhshme. Që mos t'i interpretoj argumentet tona që patëm dhënë më parë, shkurt t'ju them: – Ne kemi patur 3 zgjedhje të suksesshme. Vërtetë në ato zgjedhje, barrën kryesore e ka bartë OSBE, por së bashku me OSBE kemi qenë edhe ne, domethënë forcat politike dhe forcata e shoqërisë civile të Kosovës.

Mandej, kanë qenë profesionalistë të vërtetë të OSBE të angazhuar por mos harroni se në këto katër vjet kemi krijuar një mori njerëzish të rinj dhe të reja të cilët në mënyrë profesionale janë ngritur në çështjet e zgjedhejve, dhe ata janë të aftë t'i menaxhojnë zgjedhjet.

Duke insistuar në kosovarizimin e zgjedhjeve të ardhshme, ne kemi patur parasysh edhe iniciativat e vetë zotit Shtajner që duhet disa çështje t'i transferojmë në vendorët. Dhe, ne mendojmë që më e logjikshmja dhe më e ndershmja dhe më e mira është që të transferohet e drejta e popullit që të zgjedhë kuvendet e veta.

Domethënë, tash kjo iniciativa nuk është e re, por para Parlamentit është dalë për të parën herë. Unë jam i bindur se debati sot do t'i ndihmojë edhe Grupit punues të OSBE edhe organeve të këtij Parlamenti që të shpejtojnë proceset e përgatitjeve të një projektligji për zgjedhjet dhe në njërën prej mbledhjeve të ardhshme ta aprovojmë ligjin.

S'jam i autorizuar, e as që do t'ju jap ndonjë informatë si kemi punuar në grup. Por t'ju them se aty lidhur me ligjin janë disa diferenca. Partitë politike shqiptare dhe të minoritetave, domethënë të grupeve tjera etnike jemi për ligj. Koalicioni "Kthimi" është kundër, me grup. Mendon se duhet edhe më tutje të rregullohet me rregulllore! Edhe unë mendoj se ka kaluar koha. Prandaj këtu është Parlamenti që duhet të deklarohet se jemi për menaxhimin e zgjedhjeve të ardhshme me anë të ligjit, të cilin e aprovon ky Parlament. Nënkuptohet, përfaqësuesi i UNMIK-ut në komision ka propozuar një kompromis dhe ai ka ngelë ashtu si propozim dhe le të vendosë Përfaqësuesi Special - a duhet ligji apo duhet rregullorja. Kështu është spektri i sygjerimeve. Domethënë me një anë është "Kthimi" me një anë është propozimi i Përfaqësuesit të UNMIK-ut kurse ne tjerët, të gjitha partitë politike edhe të komuniteteve joserbe - janë për ligj, ashtu jemi deklaruar. Duhet thënë se drafti për këto çështje nuk është përfundimisht i kryer. Jemi në punë e sipër rrith tij.

Po ashtu është edhe çështja e komisionit qendror të zgjedhjeve, një prej institucioneve kryesore i cili duhet të përfshihet në kuadër të ligjit. Kemi pasur regjistrime të gjata dhe përveç diskutimeve për anëtar dhe kush duhet të jetë, të gjithë jemi nisur nga një kërkesë që ai duhet të jetë një organ i pavarur i Kosovës me një kredibilitet të lartë, me besueshmëri do të thotë dhe, edhe në këtë rast, janë paraqitur disa diferenca. Shumica prej anëtarëve të grupit mendojnë se komisionin qendror të zgjedhjeve duhet ta emërojë Parlamenti, bazuar në propozimet që do të vijnë nga partitë politike apo organizatat joqeveritare të cilat parashihet se duhet të marrin pjesë në atë komision, kurse Grupi i LDK ka dhënë propozimin që atë ta bëjë kryetari i Kosovës.

Çështja është akoma e hapur por jemi në diskutim e sipër. Edhe ky drafti rrith KQZ nuk është i përfunduar. Unë jam i bindur se debati i sotëm do të ndihmojë jo vetëm organet juridike e profesionale të Parlamentit dhe të Qeverisë për përgatitjen e një projektligji por do t'i ndihmojë edhe vetë grupit për zgjedhje të OSBE që të vazhdojë punën me sukses dhe t'i afrohet sa më mirë finales - që është nxjerra e një ligji për zgjedhjet në Kosovë.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit zoti Bakalli. Naim Jerliu, le të bëhet gati Dragisha Kërstoviq.

NAIM JERLIU:

I nderuar kryetar, të nderuar kolegë deputetë, të nderuar ministra,

Sot po shqyrtojmë inisiativën për hartimin dhe nxjerrjen e ligjit mbi zgjedhjet i cili është një domosdoshmëri që proceset zgjedhore në Kosovë të rregullohen përmes legjislacionit të miratuar nga institucionet e Kosovës të zgjedhura nga vota e qytetarëve të saj.

Në Kosovë, siç dihet, deri më tash janë mbajtur 3 procese të suksesshme zgjedhore, të cilat janë mbajtur nën organizimin dhe menaxhimin e OSBE si shtyllë përgjegjëse e UNMIK-ut për ndërtimin e institucioneve. Me këtë rast dua të rikujtoj se qysh pas mbajtjes së procesit të dytë të zgjedhjeve, nga i cili kanë dalur institucionet qendrore të Kosovës, OSBE si organizatore e zgjedhjeve kishte indikuar se transferi i përgjegjësive për administrimin e zgjedhjeve në Kosovë prej komuniteti ndërkombetar në institucionet e Kosovës do të jetë prioritet në planifikimin e tyre për zgjedhjet e ardhshme. Ndërkaq, në Kosovë, janë mbajtur edhe zgjedhjet e treta dhe ndonëse stafi lokal dhe vendorët kanë realizuar një numër të madh të përgjegjësive administrative, megjithatë i tërë procesi ka qenë nën kontrollin dhe menaxhimin e plotë të OSBE.

Prandaj, sot kur jemi në një fazë të re të transferit të kompetencave, mendoj se ka vend të thuhet se edhe e ardhmja e menaxhimit dhe administrimit të procesit zgjedhor në Kosovë është në një udhëkryq të ri.

Në këtë mes, një gjë besoj është e rëndësishme. Synimi ynë i përbashkët që edhe proceset zgjedhore të ardhshme në Kosovë të mbahen sipas standardeve më të larta ndërkombe të administrimit të zgjedhjeve dhe është po ashtu aq e rëndësishme që sistemi i vendosur për menaxhimin e këtyre zgjedhjeve të jetë i qëndrueshëm dhe i pranueshëm për popullin e Kosovës.

Prandaj edhe diskutimin e sotëm në Parlament, si institucion i zgjedhur nga vota e qytetarëve të Kosovës, për hartimin e ligjit për zgjedhjet e shoh si shumë të rëndësishëm dhe si angazhim në përbushje të këtij synimi.

Këtyre ditëve kur është aktualizuar dhe ngritur për diskutim në Parlament çështja e ligjit për zgjedhjet, zyrtarët e OSBE kanë deklaruar publikisht, e u tha edhe sot këtu në këtë tribunë, se kjo problematikë bie në domenin e kompetencave të rezervuara të Përfaqësuesit Special të Sekretarit të Përgjithshëm. Unë dua të theksoj këtu se Kreu 8 i Kornizës kushtetuese, i cili determinon të drejtat apo kompetencat e rezervuara të PSSP nuk përcakton një kompetencë të tillë si kompetencë të rezervuar për Përfaqësuesin Special të Sekretarit të Përgjithshëm, ndërkaq në kreun 11 të Kornizës kushtetuese mbi organet dhe zyrat e pavarura, komisioni qendror i zgjedhjeve definohet si organ i pavarur i vendosur me ligj që ka autorizimet, detyrimet dhe përbërjen e përcaktuar me instrumentet ligjore.

S'këndejmi, unë konsideroj se nuk duhet të ketë dilema se Kosova, e cila tashmë ka mbajtur tri procese të suksesshme të zgjedhjeve dhe që ka institucionet e veta të zgjedhura demokratike, duhet ta ketë ligjin e vet mbi zgjedhjet, të miratuar nga ky Kuvend, i cili ligj do të jetë si resultat i një shqyrtimi dhe diskutimi sa më të gjerë e transparent. Po theksoj – një

diskutim dhe debat sa më i gjerë e transparent për faktin se sa më e gjerë të jetë pjesëmarrja e subjekteve të shoqërisë në përcaktimin dhe vendosjen e këtij legjislacioni, domethënë të legjislaturës elektorale përfshirë këtu edhe statusin dhe përbërjen e organeve elektorale, ai ligj do të pranohet në një masë më të gjithë dëshmorëve e fektive dëshmorëve ai do të jetë më e fiktiv atëherë kur do të ketë participim të gjitha partive në masën më të madhe të mundshme në projektimin e tij.

Me të vërtetë, një legjislacion e lektoral i dalur nga një debat i gjithpërfshirës dëshmorëve mundësishët në mënyrë konsensuale, nuk ka dyshim se do të duhej konsideruar mjet i rëndësishëm për ndërtimin e demokracisë së një vendi.

Prandaj, duke u mbështetur mbi një shqyrtim dhe debat të tillë sa më gjithpërfshirës që gjithnjë do të ketë parasysh përvojat e mira si dhe anët e dobëta të organizimit dhe menaxhimit të zgjedhjeve të kaluara, përvojat që ka sjellë organizimi dhe mbikëqyrja e OSBE, gjegjësisht ekspertizën që vazhdon ta sjellë OSBE ne do të mund të hartojmë dëshmorëve nxjerrim një ligj mbi zgjedhjet që do të përcaktojë në mënyrën më të mirë të mundshme dëshmorëve konform rrëthanave e nevojave të Kosovës irregullat e organizimit të ardhshëm të proceseve zgjedhore në Kosovë.

Mendoj se krahës irregullave që janë të kuptueshme dëshmorëve do të duhej të determinoheshin dëshmorëve janë qëllim i një ligji zgjedhor, ligji po ashtu do të duhej të adresojë edhe sistemin e zgjedhjeve që do të aplikohet në të ardhmen në Kosovë për zgjedhjen e institucioneve në Kosovë dëshmorëve kjo do të jetë pjesë e debatit të grupit dhe organit që do të punojë në përgatitjen e këtij ligji. Por, unë dua të theksoj se është e qartë se nuk ka dy vende në botë që kanë sisteme të njëjtë zgjedhore prandaj çdo vend adaptón sistemin e vet zgjedhor i cili konsiderohet se në mënyrën më të mirë dëshmorëve më demokratike shprehë dëshmorëve përfaqëson interesat e qytetarëve, mbështetur në konteksttin shoqëror e politik dëshmorëve stadin e zhvillimit demokratik në të cilin gjendet ai vend.

Mendoj se në këtë plan, duke patur parasysh mësimet e nxjerra nga proceset e kaluara zgjedhore, duhet kushtuar kujdes edhe gjatë këtij diskutimi dhe debati për ligjin mbi zgjedhjet, kujdes evitimit të mangësive dhe dobësive që janë shfaqur dhe kanë qenë evidente në këtë proces. Ka pasur një vistër vërejtjesh dëshmorëve të cilat duhet të kihen në konsideratë por unë dua të theksoj se me këtë rast duhet patur parasysh edhe nevojën e nxjerrjes së ligjit apo kodit mbi regjistrin civil në mënyrë që të evitohen pengesat që kanë çuar në mohimin e të drejtës së një numri të madh të votuesve sidomos të atyre që janë gjetur jashtë Kosovës, pra që jetojnë në diasporë, në mënyrë që edhe atyre t'u mundësohet e drejta e votës dëshmorëve me këtë të evitohen kriteret e ndërtimit të listave të votuesve, kriteret e përcaktuara për zotësinë juridike dëshmorëve e dini të gjithë atë formulën e kriterit 1 janari 98 apo 5 vjet qëndrimi në Kosovë.

Të nderuar deputetë, mendoj se gjatë gjithë punës së përgatitjes së ligjit mbi zgjedhjet është i nevojshëm një bashkëpunim sa më i ngushtë me të gjithë faktorët që mund të ndihmojnë dëshmorëve të kontribuojnë për të mirë në drejtim të hartimit të ligjit për zgjedhjet e Kosovës dëshmorëve kam parasysh këtu edhe punën e grupit punues për zgjedhjet, grupet parlamentare, komisionet e Parlamentit, Zyrën ligjore të presidentit dhe Presidencën. Si rezultat i këtij

bashkëpunimi, me ligjin e ardhshëm për zgjedhjet, jam i bindur se do të arrihet të sigurohet një proces z gjetor i z gjetjeve të ardhshme të drejtë, fer e transparente, do të sigurohet kredibilitet apo besueshmëri më e madhe e proceseve zgjedhore, do të parandalohen parregullsitë e mundshme të këtyre proceseve, do të sigurohet rritje e pjesëmarrijes së qytetarëve në këto procese zgjedhore. Këtë fakt e kam parasysh për arsyen se nëse përcillet pjesëmarria e qytetarëve që nga zgjedhjet e para deri në zgjedhjet e treta është fakt i pamohueshëm se ka patur rënje të kësaj pjesëmarjeje.

Prandaj, duke patur parasysh të gjitha këto dhe rëndësinë që ka nxjerra e ligjit mbi zgjedhjet për të ardhmen demokratike të Kosovës, deputetë të nderuar, dhe duke mbështetur këtë nismë për nxjerrjen e këtij ligji, ju ftoj që të gjithë së bashku ta përkrahim këtë ide dhe propozim në mënyrë që Kosova të ketë sa më parë ligjin e vet mbi zgjedhjet të hartuar dhe miratuar nga institucionet e saja dhe kështu të jetë sa më i përgatitur për organizimin dhe mbajtjen e zgjedhjeve të ardhshme që përbushin standartet më të larta ndërkombëtare.

Mendoj se është e kuptueshme që ekspertiza, ndihma dhe observimi i OSBE do të jenë të rolit të veçantë. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Zoti Jerliu, ju falemnderit. Para se ta marrë Dragisha fjalën, do t'i lutja diskutuesit e ardhshëm të mosë inicojnë përbajtjen e ligjit, por hapjen e procedurës... Urdhëroni. Le të bëhet gati Faik Marolli, shef i Grupit Parlamentar të grupeve etnike joserbe.

DRAGIŠA KRSTOVIĆ:

Gospodine predsedniče, dame i gospodo poslanici,

Želim da izrazim zadovoljstvo što ova rasprava teče u atmosferi tolerancije i razumem da postoji zaista taj pluralizam interesa i razlike u stavovima koje mogu biti razumljive ali ja është, prilikom razmatranja iniciative Parlamentarne grupe DSK i Komisije za pitanja pravosudja, zakonodavstva i ustavnog okvira o donošenju izbornog zakona, da se pre svega pozovem na odredbe Rezolucije Saveta bezbednosti Ujedinjenih Nacija 1244 i odredbe Ustavnog okvira.

Prema članu 11. tačka 3. Rezolucije Saveta bezbednosti Ujedinjenih Nacija 1244, gde se reguliše odlučivanje o glavnim odgovornostima civilnog prisustva koje će između ostalog uključivati i organizovanje i nadgledanje razvoja privremenih institucija za demokratsku i autonomnu samoupravu do konačnog politikog rešenja uključujući i održavanje izbora. Mislim da ovde nema nikakve dileme da je Rezolucija u ovom delu jasna i da prema Rezoluciji posao izbora nije ono čime bi se bavile kosovske privremene institucije.

U poglaviju 11. Ustavnog okvira za privremenu samoupravu, gde se regulišu nezavisni organi i kancelarije, jedna od tih kancelarija je i Centralna izborna komisija. Dakle, Centralna

izborna komisija nije predviđena poglavlјem 5. Ustavnog okvira koje poglavlje predviđa ovlašćenje i nadležnosti privremenih institucija samouprave na Kosovu.

U poglavlju 5. Ustavnog okvira gde su regulisane odgovornosti privremenih institucija nema odgovornosti o izborima. A poglavlje 9. u članu 2. reguliše instituciju predsednika Kosova i u tom članu tog poglavlja nema ni naznake da predsednik Kosova može da inicira donošenje zakona, kako sam inače razumeo podršku predsednika Kosova koje je data inicijativi Parlamentarne grupe DSK za donošenje ovog zakona.

Koalicija «Povratak» će glasati protiv ove inicijative iz prostog razloga što izborni zakoni i izborni procesi nisu ono čime se mogu baviti kosovske institucije, za sada, kao privremene institucije.

I na kraju želim da vas podsetim da je Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija upozorio kosovske institucije da ne preuzimaju ovlašćenja koja im ne pripadaju i Koalicija «Povratak» ne želi da učestvuje u nečemu što po Rezoluciji 1244 i po Ustavnom okviru privremenim institucijama Kosova ne pripada.

Ja lično smatram da ukoliko to nastojanje da se ta inicijativa i konačno završi i da se pokrene sa procedurom donošenja izbornog zakona, mislim da će to biti grubo kršenje Ustavnog okvira. Hvala!

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Zoti Kérstoviq, ju falemnderit. Zoti Faik Marolli, le të bëhet gati Fatmir Rexhepi.

FAIK MAROLLI:

I nderuar kryetar, të nderuar zonja dhe zotrinj deputetë, të nderuar ministra,

Do të jam i shkurtër. Shqyrtimi i nxjerrjes së ligjit për zgjedhjet është i nevojshëm për Kosovën, por kjo është shpejtuar. Duke patur parasysh se ende nuk janë konsultuar institucionet dhe se ne pakicat joserbe dhe joshqiptare, me nxjerjen e këtij ligji do të humbim vendin në parlament, dhe jemi të mendimit që ende jemi në këmishën e tjetërkujt dhe kjo do të jetë ende, edhe një kohë të shkurtër në kompetencën e OSBE, ne Grupi i të tjerve, që unë jam si shef parlamentar, kemi marrë vendimin që mos ta përkrahim. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Zoti Fatmir Rexhepi, pastaj anëtari i Kryesisë Hydajet Hyseni.

FATMIR REXHEPI:

I nderuar kryetar, të nderuar deputetë, të nderuar ministra,

Në mbështetje të inisiativës për përgatitjen dhe nxjerrjen e ligjit mbi zgjedhjet, do t'i them disa nga arsyet pse duhet të kemi ligj dhe mos të vazhdojmë edhe më tutje që të punojmë me Rregullore. Prandaj, meqenëse kemi zgjedhjet gjatë vitit të ardhshëm, dhe përderisa institucionet e Kosovës kanë përgjegjësinë për të udhëhequr me Kosovën, ato kanë përgjegjësinë edhe për të nxjerrë një ligj mbi të cilin do të ndërtohen pastaj këto institucione.

Unë kujtoj se në interes të zgjedhjeve të ardhshme nacionale dhe lokale është ligji që duhet të përgatitet, i cili duhet të forcojë ndërtimin dhe funksionimin e këtyre institucioneve më mirë se sa që është tani me Rregulloren që është në fuqi. Prandaj, ky ligj do të mundësonë organizimin dhe qeverisjen më të mirë të organeve në nivelin qendror dhe komunal. Ky ligj dhe akte tjera të cilat do ta përcjellin nënligjoren, do ta përforconte përgjegjësinë e subjekteve politike në përgatitjen e zgjedhjeve, në marrjen e kësaj përgjegjësie, në marrjen e kompetencave dhe për stabilitet të institucioneve që do të marrin besimin për qeverisjen pas mbajtjes së këtyre zgjedhjeve; do të mundësonë atë sistem zgjedhor me interes për Kosovën, një mandatim demokratik të subjekteve politike dhe organizim të pushteteve i vlerësuar në interes të zhvillimeve politike për Kosovën.

Ky hap duhet të ecë me kohën që është nisur, të mos vonohemi por të bëhem me ligj në mënyrë që t'i mbajmë zgjedhjet, ligj me standarde të larta dhe në interes të të gjithë qytetarëve të saj, gjithnjë duke patur parasysh që duhet t'i marrim kompetencat për qeverisje mbi Kosovën, prandaj ky ligj duhet të jetë edhe konform me këtë.

Pra, përkrah dhe mbështes inisiativën në mënyrë që Kosova të bëhet me ligj mbi zgjedhjet në kohën e duhur.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Fatmir, ju falemnderit. Zoti Hydajet Hyseni, dhe ju lus të jeni të pranishëm në sallë, ta kryejmë këtë pikë, pastaj do të kemi një pauzë.

HYDAJET HYSENI:

Të nderuar kolegë deputetë,

Kosovës i duhen zgjedhje të reja. Në vazhdën e zgjedhjeve të organizuara me sukses i duhen edhe rregullimi më ligj i çështjes së zgjedhjeve. Këtu nuk ka dilemë. Dilemat e ventuale, mund të janë gjetiu dhe njëra prej tyre, sipas mendimit tim, është - athua pikërisht ligji mbi zgjedhjet është prioritet mbi të gjitha prioritetet që ne ta iniconim së pari këtë nismë, pa nënçmuar rëndësinë e saj. Zgjedhjet megjithatë kanë rrjedhur me sukses dhe edhe në

Rregullore ne kemi pasë zgjedhje me sukses. Kemi fusha ku nuk kemi as zgjedhje as procese çfarë i duhen Kosovës.

Dilema e dytë, që mendoj imponohet - pajtohem me atë vërejtjen e kryetarit se ne sot po bisedojmë për nismën dhe jo për vetë ligjin. Cila duhet të jetë qasja adekuate për ta rregulluar me ligj këtë fushë? Ka dy rrugë të përcaktuara me praktikat parlamentare por edhe me Rregulloren tonë. Ne si Kuvend të kërkojmë nga institucionet tjera, në këtë rast, nga Qeveria që t'na bëjnë një draft dhe pastaj të procedojmë sipas procedurës së paraparë, apo që vetë Kuvendi ta bëjë këtë. Ju e merrni me mend, është një çështje e përgjithshme, universale dhe duhet shikuar cila është rruga që mund të na prodrojë më lehtë e më shpejtë një propozim për të qenë edhe konsensual.

Mendoj se zgjidhja më e mirë është diçka e treta: që kjo çështje t'i bartet Grupit punues që punon sa kohë për këtë, që është heterogen e në të cilin bën pjesë edhe përfaqësuesi i shoqërisë civile edhe të pranisë ndërkombëtare dhe mendoj se do të ishte qasja më optimale dhe besoj fort më efektive.

Dilema e tretë, që u shtrua këtu: - Si do të përthyhet kjo çështje në raportet me praninë ndërkombëtare në Kosovë? Pati madje edhe interpretime, sipas së cilave, kjo është jashtë kompetencave të institucioneve të Kosovës, e tjera. Këto dokumente që kemi në tavolinë, mund të interpretohen gjithsesi, sidomos tani kur është tendencë e dukshme për t'i interpretuar në mënyrë restriktive, atëherë nxirret leht konkludimi sipas të cilit institucionet e Kosovës nuk mund të bëjnë kurgjë, ama bash kurgjë. E, nuk është e vërtetë!

Unë do t'i referohesha pikërisht Rezolutës 1244, me të cilën ne s'mund të jemë asnjëherë të kënaqur, por e cila megjithatë në vazhdën e nenit ose artikullit që lexoi kolegu Kérstoviq, flet për organizimin dhe mbikëqyrjen e zhvillimit të institucioneve demokratike, në pritje të zgjidhjes përfundimtare, duke përfshirë edhe zgjedhjet. Ashtu është. Por, menjëherë, pika pasuese, pika 2, flet për nevojën e transferimit te institucionet e krijuara dhe të vendosura, siç thotë, të përgjegjësive administrative, duke ruajtur pastaj rolin e mbikëqyrjes dhe mbështetjes së funksionimit të institucioneve. Dhe, mendoj - është pikërisht kjo që edhe e karakterizon momentin që po kalojmë.

Rezoluta dhe prania ndërkombëtare në Kosovë, ka patur misionin kryesor: që të vendosë normalitetin në Kosovë; të vendosë institucionet demokratike në Kosovë; të ndihmojë funksionalizimin e tyre, por jo edhe ngulfatjen e tyre. Prandaj, edhe interpretimi i drejtë i tyre, nuk paraqet asnjë pengesë që institucionet tona të kenë pjesën e tyre të angazhimit.

Për mendimin tim, në momentin që po kalojmë, është i domosdoshëm një angazhim komplementar i institucioneve të Kosovës, i OSBE dhe segmenteve tjera të pranisë ndërkombëtare në Kosovë. Mendoj se kjo është e mundshme, është optimale dhe është efektive. Angazhohem për një qasje të tillë. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit zoti Hyseni. Zoti Sabri Hamiti, le të përgatitet Ivanoviq.

SABRI HAMITI:

Zotëri kryetar, deputetë të çmuar e të nderuar,

Kjo inisiativë, që ka dalë nga Grupi ynë Parlamentar, por ashiqare është inisiativë dhe mendim edhe i grupeve tjera, nuk kërkon asgjë tjetër pos kërkon që ta kthejë në të vërtetë Kuvendin në funksionin e vet të vërtetë si organ i përfaqësimit të drejtpërdrejtë të qytetarëve të punojë që të krijojë rregullativë për një përfaqësim në të ardhmen edhe më të drejtpërdrejtë të qytetarëve në institucionet e tyre. Pra, është loja më themelore demokratike që duhet të luhet në shoqërinë tonë dhe që duhet ta marrë inisiativën pikërisht ky Kuvend. Dhe, unë për vete, jam i trimëruar me mënyrën e shumë diskutimeve këtu rreth kësaj inisiative.

Unë, edhe kur e kemi bërë këtë inisiativë, kam thënë – se nuk duhet paragjykuar asgjë për përbajtjen e këtij ligji, tash. Sepse, kjo është inisiativë. Por, vetëm mund të parashtrojmë rregulla demokratike, për çka është edhe inisiativë: - që të bëhet ky ligj; që të krijohet ligji për zgjedhjet që siguron përfaqësim të drejtpërdrejtë të zgjedhësve; që i vë në pozitë të barabartë qytetarët e Kosovës si zgjedhës dhe si të zgjedhur; që nuk paragjykon kurrfarë përqindjesh, sepse ato i bjen vota e lirë; që nuk favorizon ose nuk dëmton asnje parti dhe asnje entitet. Kjo është alfa dhe omega e demokracisë që, kërkoj si logjikë, ta ndjekë Parlamenti ynë.

Tutje nuk do të shkoja tash. Unë kujtoj se nuk është koha të shkojë askush për të paragjykuar çka do të përbajë ligji. Ligji, natyrisht, do të rregullojë gjithëprocedurën e zgjedhjeve e po ashtu edhe organin e tij më të madh siç është komisioni i zgjedhjeve. Prandaj, më duket e paarsyeshme që këto diskutime për inisiativën e ligjit, siç u tha, të paragjykojë kush sa vende do t'i ketë në Parlament. E, ai është sindromi, kundër të cilit duhet të luftojë vetë Parlamenti për të krijuar zgjedhje të vërteta përfaqësuese. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Zoti Hamiti, ju falemnderit. Oliver Ivanoviq. Le të bëhet gati Mevlyde Saraçi.

OLIVER IVANOVIC:

Poštovani kolege,

Ovu inicijativu, kao i mnoge druge koje smo imali pred nama, u suštini svatamo kao jasnu inicijativu da se Ustavni okvir ili nekakvi principi, ili nekakvi odnosi, unutar ovog Parlamenta, unutar privremenih institucija, drastično promene. Nema inicijative samo

inicijative radi i neću se složiti sa nekim prethodnicima koji govore o tome da ne možemo predvideti šta zapravo inicijativa nosi. Čemu onda inicijativa za usvajanje zakona, ako se ništa bitno neće promeniti, ništa ono što bi dovelo etničke zajednice na Kosovu i metohiju u različite odnose, različite od onoga što stoji u Ustavnom okviru i što stoji u prvoj uredbi o izborima za pokrajinsku skupštinu.

Objektivno ja kažem, to smatram inicijativom za promenu Ustavnog okvira. Takva inicijativa je legitimna, da se razumemo, ali tih inicijativa je bilo previše. Mislim da se ovaj Parlament ne bi trebalo baviti tim stvarima ili bar to ne sme da bude prioritet. Ja shvatam šta je politički marketing. Ja sam relativno nov u tome ali znam šta znači politički marketing. I ova inicijativa može isto tako biti tretirana. Jer, jasno je da će birači gledati i pratiti šta vi govorite ovde danas, jasno je da će to shvatiti kao vašu pravu borbu i realnu borbu za ono što je vaš cilj, ali istovremeno morate da znate da to proizvodi odredjene konsekvene. Ne verujem da bilo koji vaš iskreni birač misli da zaoštravanje odnosa izmedju dve etničke zajednice ovde, bogami kako mi se čini i izmedju svih etničkih zajedница ovde, može da bude cilj bilo koje partijske grupe pa i Partijske grupe koja je predložila ovu inicijativu zapravo za usvajanje ovog zakona. To ne bi smelo biti cilj.

Ovakva inicijativa kao i sve druge inicijative koje smo imali do sada, koje su izlazili iz okvira onoga što je nama dozvoljeno i predviđeno, izazivaju veliku zabrinutost među Srbima. Mislim da izazivaju veliku zabrinutost i medju ostalim etničkim zajednicama, ali je njihova mogućnost da slobodno govore, bitno smanjena. Ja mislim da se jednostavno boje, žive u sredinama gde mogu da dožive neprijatnosti na ulici u svakodnevnom životu i to je razlog zašto vi od njih niste dobili jaču reakciju. Mislim da bi oni morali da se ohrabre da jednostavno govore ono što misle a to je jedini put da se za one koji su ih birali zauzmu u pravom smislu te reči. Da oni koji su ih birali štite i štite njihove interese ovde.

Ja ču da kažem da je 8.a) član Ustavnog okvira vrlo jasan. To su ta ovlašćenja koje Specijalni predstavnik mora da koristi a taj član 8. je veoma kratak i on kaže da SPS ima potpuna ovlašćenja da obezbedi prava i interes zajednica. Ja vam kažem, na ovaj način su prava i interes zajednica uzgrožene. Svih zajednica, osim albanske, predpostavljam. Ali nije na meni da o tome diskutujem.

Mislim da Specijalni predstavnik, gospodin Štajner, je prilično tolerantan čovek. Ja vrlo celim mnoge njegove poteze, ali mislim da je trenutak da on preduzme malo oštije mere. U njegovim ovlašćenjima stoji i ovlašćenje raspuštanja skupštine i izazivanje vanrednih parlamentarnih izbora i ja predlažem da on ozbiljno razmisli o tome jer rekao bih da ovako i na ovaj način mi ne idemo u pravcu smirivanja odnosa, ne idemo u pravcu uspostavljanja nekog medjuetničkog poverenja nego naprotiv zaoštravamo te suprotnosti.

Ja ču da kažem da pitanje koje je postavio jedan moj kolega je i moje pitanje – da li nam je sada zakon o izborima najpotrebniji ili postoji paket zakona koji stoje i čekaju da budu razmatrani ovde? Hvala vam.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Unë mendoj se të gjithë diskutuesit duhet të përmbahen që janë përfaqësues të një formacioni politik dhe se çdo grup etnik ose çdo grup politik ka përfaqësuesit e vet në Parlament. Shefi i atij grupei dha mendimin e vet, prandaj të mos mundohemi t'i marrim përgjegjësitë, ato të cilat nuk i kemi me zgjedhje dhe rezultate. Mevlyde Saraçi, le të bëhet gati zoti Bajram Kosumi.

MEVLYDE SARACI:

I nderuar kryetar, të nderuar kolegë deputetë, i nderuar zoti ministër,

Para se të filloj diskutimin tim të shkurtër, që gati nga diskutimet tjera u përfshinë të gjitha gjërat, unë kërkoj një rrespekt të ndërsjelltë nga ana e deputetëve ngase ne kur të vijmë në Parlament duhet ta dijmë se jemi të zgjedhurit e popullit dhe duhet ta rrespektojmë këtë institucion më të lartë për të marrë vendime.

Të gjithë jemi të prekur dhe unë shfrytëzova rastin ta them këtë sepse nuk është herë e parë, është herë e dytë, brenda dy javësh por ka edhe dhjetëra herë që disa nga deputetët sigurisht të zgjedhur në mënyra të ndryshme, akoma nuk ndiejnë thellë obligimin që kanë ndaj të gjithë qytetarëve e natyrisht edhe ndaj këtyre institucioneve.

Ky Kuvend ka për detyrë që gjatë mandatit të vet ta aprovojë ligjn mbi zgjedhjet, në mënyrë që zgjedhjet e ardhshme të zhvillohen mbi baza ligjore. Duke marrë parasysh rrjedhat e suksesshme të zgjedhjeve të mëparshme lokale parlamentare, të cilat u kualifikuan me notën më të lartë nga të gjitha instancat kombëtare e ndërkombëtare, është momenti që të fillojë sa më parë hartimi i këtij ligji dhe sa më parë të aprovohet në Kuvend. Fundja, kjo është një ndër detyrat dhe obligimet kryesore të këtij Kuvendi.

Natyrisht mbështes këtë iniciativë të Grupit Parlamentar të LDK dhe kërkoj nga kryetari i Kuvendit që ta sjellë në votim para deputetëve në mënyrë që të merrë udhë ky propozim kaq i rëndësishëm për Kosovën dhe institucionet e saj si dhe të gjitha organizmat politike. Natyrisht do të na ndihmojë edhe neve si deputetë të ardhshëm në bazë të ligjit të sillemi në mënyrë më korrekte. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit, Mevlyde. Bajram Kosumi, le të bëhet gati Gani Sadik.

BAJRAM KOSUMI:

Të falemnderit kryetar,

Po shoh se debati është bartë nga esenca që do të duhej të ishte, dhe mendoj se do të duhej të ishte për ta bërë një ligj kualitativ – është bartë në një fushë tjetër. A është e drejtë, apo s'është e drejtë e këtij Kuvendi, a e ka të drejtë Shtajneri, apo s'e ka të drejtë Shtajneri këtë... gjë që nuk është në interesin tonë të humbim kohë të diskutojmë në këtë temë. Është më mirë ta diskutojmë materien që ka ofruar propozuesi, do të thotë idenë për projektligj.

Në parim çdo veprim, çdo propozim, çdo ide, çdo politikë që shkon kah mëvetësimi i institucioneve të Kosovës dhe kah formimi i shtetit të Kosovës në parim e përkrah pa prejudikim dhe pa hy në detaje. Do të thotë, parimisht jam për. Mirëpo, nganjëherë, pas fjalëve të mëdha, pas fjalëve shumë patriotike, mëshihen interesa shumë të vogla politike. Dhe këtë nuk do të duhej lejuar tash që edhe kjo ide të shoqërohet me dilema të tilla.

Prandaj, unë kisha kërkuar, në radhë të parë nga propozuesi, pastaj edhe nga kryesuesi – kryetari i Kuvendit që sot të mos votohet kjo. Por propozuesi ta detajizojë çka dëshiron më saktësisht. Falemnderit shumë, për sygjerimin!? A më lejoni të them pra çka duhet saktësuar. Propozuesi thotë: – të fillojë procedura e hartimit dhe miratimit të projektligjit. Nuk e qartëson – kush e harton, çfarë grapi. Kush ne? – 120 deputetë? Apo, 5 deputetë, apo Qeveria, apo shefat e grupeve parlamentare, apo OSBE? Propozuesi duhet ta qartësojë, sepse kjo është elementare. Unë votoj për projektligjin për apo kundër, kur e dij saktësisht çka po dëshirohet me projektligj. Prandaj, kërkoi që propozuesi të qartësojë procedurën qysh hartoitet dhe kush e harton projektligjin dhe si shkon kjo procedurë. Një.

Ju dëgjuat një koleg deputet që u përcaktua - tha jam kundër projektligjit, sepse kishte një paqartësi. Thoshte se do t'i humbim vendet ne pakicat tjera. A po shihni se ka joqartësi. Nuk ka qartësi të d'uhur. Një pjesë e deputetëve nuk kanë kuptuar saktësisht, do të thotë ç farë është idea. Dhe në bazë të propozimit, nuk kuptohet.

Çështja e dytë që kërkoi të qartësohet pak më tepër, është ajo sa i përket përbajtjes. Edhe kryetari apeloi që të mos flitet për përbajtjen dhe mendoj se në rregull është por megjithatë edhe shefi i Grupit të LDK që është propozues kryesor foli pak për përbajtje. Do të thotë është çështje që s'mund t'i iket.

U dëgjuan këtu vlerësime se tri zgjedhjet e para kanë qenë më të mirat në rajon. Nëse kanë qenë tri më të mirat në rajon, prejnga frika tash që mund të mos jenë të mira këto, dhe që përsëri u dëgjua – do t'i parandalojmë që të jenë këto parregullsi. Do të thotë duhet me pasë qartësi edhe këtu. Për mendimin tim, unë votoj për një ligj, nëse ai ligj do t'i shtrojë, për mendimin tim prapë, tri probleme themelore dhe ofron zgjidhje ose debat për to:

Nën një – votuesit e Kosovës në diasporë. Nëse ne miratojmë ligj, që i lë votuesit e Kosovës në diasporë jashtë ligjit, atëherë ne kemi bërë keq dhe s'kemi bërë mirë. Se ne, me ligj po miratojmë dhe aprovojmë - se ata s'janë votues tanë.

Nën dy – nëse vendet e rezervuara për deputetë mbeten me ligj, ne po bëjmë keq për herë të dytë. Nuk jemi duke bërë mirë dhe unë s'votoj për një ligj të tillë.

Dhe, çështja e tretë është sistemi zgjedhor. Duhet të dijmë për çfarë sistemi zgjedhor. Është fjalë e thatë të themi jemi për një sistem demokratik, e tjera, e tjera. Të gjitha sistemet zgjedhore perëndimore janë demokratike dhe duhet me u saktësue.

Unë dhash propozimin që sot të mos ngutet të shkohet kjo në votim, por të bëhet debatimi. Propozuesi ka dëgjuar mendimet e grupeve të ndryshme parlamentare, ka parasysh diskutimet e tyre, të ofrojë edhe një vazhdimësi të kësaj, jo propozim të ri dhe ta votojmë pastaj të saktësuar dhe të detajizuar – kush çka do të bëjë. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Bajram ju falemnderit. Unë do t'ju lutja mos të prejudikojmë asgjë sot. Është vetëm hapje procedure dhe nuk është detyrë e kësaj seance të deklarohet për përbajtjen. Më lejoni që në konstatimet përfundimtare të qartësohemi dhe në bazë të saj pastaj të marrim vendime.

E ka fjalën Gani Sadik, le të bëhet gati Xhevdet Neziraj.

GANI SADIK:

Sayın başkan değerli Kosova milletvekilleri hepинize selam.

Ju përvendetë në gjuhën time amtare - në gjuhën turke. Do të mundohem ta flas gjuhën e shumicës, gjuhën shqipe. Kërkoj falje nëse bëj gabime.

Rastësisht jam edhe unë anëtar i Grupit punues pranë OSBE. Me të vërtetë punojmë aty gati nëntë muaj, me një intensitet të fortë dhe vërtetë jemi kompakt.

Nismja e LDK, komunitetin turk pak e ka habitë. Nuk jemi të përgatitur dhe më duket se është shumë i shpejtuar dhe i aprovar nga Kryesia. Ju kisha lutar, nëse ky grup ka nisë me punue dhe punon, t'i japim besim këtij Grupi punues pranë OSBE sepse momentalisht kompetencat i ka zotri Shtajneri për zgjedhjet. Mos t'i krijojmë veti armiq pa nevojë. Të presim dhe t'i besojmë këtij Grupi dhe nëse nesër apo pasnesër aprovohet dhe kompetencat transferohen te kosovarët, jemi për ligj. Por momentalisht mendoj se është shpejtuar dhe ne të komunitetit turk nuk do të votojmë për këtë nismë. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit Xhevdet Neziri, le të bëhet gati Fadil Kryeziu, i fundit dhe përmbyllt debati, para pauzës.

XHEVDET NEZIRI:

I nderuar zoti kryetar, të nderuar zotërinj ministra, deputetë të nderuar,

Dola këtu me vetëm një qëllim që ta sqaroj një gjë. Komuniteti egjiptas ose komuniteti shqiptar- egjiptas nuk i takon grupit të komunitetit joserb dhe joshqiptar, prandaj qëndrimi i tyre nuk është edhe qëndrim i Partisë dhe personalisht imi.

Unë përkrah iniciativën që të hapet procedurë për një ligj të tillë dhe përkrah edhe zotin Bakalli që thotë, është një qëllim i mirë që të bëhet kosovarizimi i këtyre ligjeve. Për arsyen se pse ne jemi këtu sì Kuvend, pse ekziston Qeveria dhe kur ne do të marrim kompetenca nga UNMIK-u, kompetenca nga OSBE dhe nga organizatat tjera, apo do të pritet edhe me vite të tëra.

Do të thotë komuniteti ynë përkrahë këtë iniciativë mirëpo ai grup punues të jetë gjithpërfshirës, gjithëetnik dhe gjithëpartiak. Nëse disa frikohen nga vendet e rezervuara, unë personalisht nuk do t'isha këtu dhe iu kam thënë kolegëve të mij, nuk do të shkoj në Parlamentin e Kosovës me vend të rezervuar nëse nuk e fitoj një vend me votë të popullit sepse do t'i mbrojë ata.

Prandaj, unë edhe një herë do të them, se në Kornizën kushtetuese, ekspertët juridik nga komunitetet tjera, ka bërë aq mirë kalkulime sa mua direkt OSBE ma ka marrë një vend, kështu të them me atë matematikën e tyre që kanë bërë. Prandaj, duhet të gjitha partitë politike t'i mbrojnë interesat e të gjithë qytetarëve të Kosovës dhe jo vetëm të një pale por të të gjithë qytetarëve të Kosovës. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit shumë, zoti Neziri. Fadil Kryeziu e ka fjalën.

FADIL NEZIRI:

Është pak problem nëse ndalem brenda kornizës ose jashtë kornizës me folë, prandaj kjo puna e shkurtë ose e gjatë varet prej kësaj. Por mendoj, në radhë të parë ta përkrah fjalën e doktor Alush Gashit, i cili solli para nesh momente të rëndësishme që flasin jo vetëm për ndërtimin e demokracisë por edhe për konsolidimin e demokracisë në Kosovë. Nisma për ligjin zgjedhor, pra inisiativa dhe vetë inisiativa flet se në Kosovë demokracia ka filluar të konsolidohet.

Çështja tjetër, që më preokupoj. Ka dy grupe deputetësh, që nuk është imja t'i përcaktoj, por po them ata që përkrahin këtë iniciativë dhe që më kurrajojnë dhe trimërojnë dhe ata që nuk e përkrahin këtë iniciativë por që përsëri do t'i ndaja në dy nëngrupe. Në grupin e parë që apriori pothuaj gjatë gjithë punës së këtij Parlamenti janë kundër nismave të cilitdo ligi qoftë dhe grupi tjetër që mendoj nuk ka të drejtë të shqetësohet se do të jetë i diskriminuar. Kosova dhe kosovarët angazhohen në vazhdimësi që qytetarët e saj të jenë të barabartë të përfaqësuar, pra të zgjedhin dhe të zgjedhen. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Ju lutem para se të kemi pauzë, disa sqarime dhe një përfundim.

Unë mendoj se ishte ndër debatet serioze që ka patur ky Parlament dhe shumë përbajtësor. Duhet të mënjanohet një paranojë e imponuar. Ne sot nuk përcaktohem për përbajtjen e ligjit dhe nuk ishte asnjë diskutim që donte të limitizonte të drejtat e të gjithë qytetarëve të Kosovës, të drejtat e barabarta dhe unë do të mundohem që kur të aprovohet ligji në asnjë mënyrë, bashkërisht me ju, të mos mundohemi për një parlament monoetnik dhe njëpartiak. Prandaj, hartuesit e këtij ligji do të jenë sponsor i të gjitha ligjeve si gjithmonë.

Do të kërkojmë nga Qeveria e Kosovës dhe nga komisioni përkatës, ai komision funksional për çështje të ligjeve dhe gjithmonë po e them, asnjë diskutues, asnjë deputet nuk mendon që OSBE duhet të përjashtohet nga kjo procedurë. Përkundrazi, ne jemi orientuar për një qasje inkluzive të bashkësisë ndërkombëtare dhe për tregimin e vendosmërisë politike dhe të pjekurisë edhe politike dhe profesionale që proceset t'i cojmë përrpara.

Konform kësaj, ju ftoj të deklarohemi se kush është që të hapet procedura për sjelljen e ligjit në Parlament? Ju falemnderit shumë.

Kush është kundër? 23 kundër.

A abastenon ndokush nga votimi? 4 abstenime.

Konstatoj se u aprovua **Inisiativa për nxjerrjen e ligjit për zgjedhjet**.

Votimi – Glasanje – Voted:

Për – Za – For.....	Shumica – Većina – Majority.....
Kundër – Protiv – Against.....	23
Abstenuan – Uzdržanih – Abstained	04

(Duartrokitje)

Edhe një herë të theksoj, me kërkesë të sekretarit, kërkohet nga Qeveria si sponzoruese e ligjit që të jetë aktive për këtë dhe nga Komisioni funksional i Parlamentit të Kosovës.

Tani do të bëjmë një pauzë. Në orën 12,30 do të vazhdojmë me rend të ditës së seancës së sotme.

x x x

Vijon pauza.

Pas pauzës, seanca vazhdoi punën.

**SEANCËN NË VAZHDIM E KRYESOI BASHKËKRYESUESI HYDAJET HYSENI,
ANËTAR I KRYESISË SË KUVENDIT.**

KRYSUESI HYDAJET HYSENI:

Ju lus për vëmendjen tuaj. Meqë kemi kuorum të nevojshëm, vazhdojmë seancën sipas rendit të përcaktuar të ditës.

Në radhë është – **Shqyrtimi i parë i ligjit për rrugët.**

Do të doja që në fillim për mirëkuptimin tuaj për t'i regionalizuar diskutimet që do të pasojnë pas fjalës hyrëse të ministrit, nëse pajtoheni dhe mendoj se s'kemi arsyë që të mos pajtohem i afatizojmë kohën e paraqitjes për diskutime. Do të thotë gjatë paraqitjes së ministrit, ata që kanë ndërmend të diskutojnë le të paraqiten në mënyrë që të bëhet regjistrimi i radhës të cilën do ta lexojmë dhe mendoj se pas kësaj kohe mund të ketë diskutime, dhe vetëm nëse është fjalë për replikë - nëse përmendet emri, por jo të lejojmë që të derivojnë diskutimi pas diskutimi, siç po na ndodhë shpeshherë. Shpresoj se materialet e nevojshme i keni marrë me kohë.

Zoti ministër urdhëroni, e keni fjalën.

ZEF MORINA:

Ju falemnderit. I nderuari kryesues, e nderuara Kryesi, zonja dhe zotërinj deputetë, kolegë ministra,

Projektligji i propozuar mbi rrugët është një ndër priorititetet më të larta legislative për Ministrinë e Transportit dhe Posttelekomunikacionit. Ky Projektligj është përgjigje ndaj nevojave për një ligj modern dhe gjithpërfshirës për sektorin rrugor, nevoja të cilat janë

identifikuar si disa nga prioritetet më të larta të Ministrisë së Transportit dhe Telekomunikacionit në programin e saj për krijimin e legjislacionit për këtë vit.

Ky Projektligj promovon konsolidimin e strukturave përgjegjëse në sektorin rrugor për arsyen qartëson përgjegjësitë dhe kompetencat përkatëse të subjekteve që mbajnë përgjegjësi në sektorin rrugor.

Përgjegjësia për zhvillimin e sektorit rrugor në përgjithësi i takon Qeverisë gjegjësisht Ministrisë së Transportit dhe Posttelekomunikacionit.

Ky Projektligj ngritë nivelin e transparencës dhe efikasitetit në sektorin rrugor. Ministria e Transportit dhe Posttelekomunikacionit do të krijojë dhe implementojë politikën dhe strategjinë e sektorit rrugor, të miratuar nga Qeveria, në bazë të procedurave transparente të cekura në Projektligin në fjalë.

Ky Projektligj promovon zhvillimin e sektorit rrugor përmes themelimit të një kornizës ligjore-rrugësore e cila përpushton plotësisht me standarde dhe praktikat ndërkombëtare.

Domosdoshmëria e përpilimit të Projektligjit mbi rrugët

Me qëllim të krijimit të kushteve të qeverisjes më të mirë mbi rrugët, të ndërtimit, rikonstruimit, mirëmbajtjes së rrugëve, mbikëqyrjes dhe mënryrës së financimit dhe me qëllim të kategorizimit sa më të mirë të tyre, zhvillimin e projektimeve dhe ndërtimeve me qëllim të zhvillimit normal e të sigurtë të komunikacionit, në bazë të standardeve ndërkombëtare, si dhe normativave që kanë të bëjnë me kategorinë gjegjëse të rrugëve, zhvillimin e projektimeve për ndërtimin e rrugëve magjistrale dhe regionale, në vendet dhe distancat e përshtatshme duhet të parashikohen hapësirat pranë rrugës për ndërtimin e stacioneve të benzinës, autoserviseve, objekteve hoteliere, garazhave, stacioneve të autobusëve dhe vendpushimeve dhe objekteve të tjera të ngjashme.

Shtimi mbikëqyrës i mirëmbajtjes së rrugëve publike dhe objekteve në to

Shënimit të rrugëve me shenja të komunikacionit, pajisjeve të rrugëve, rregullimin e ndërtimeve në rrugë për sigurimin e komunikacionit, avancimin dhe adaptimin e standardeve ndërkombëtare mbi rrugët dhe urat, e tjera.

Si do t'i adresojë ligji problemet e dallaura të tanishme ekzistuese

Ky ligj adreson që me kompetencë t'i përcaktojë problemet që i referohen sektorit rrugor, si dhe krijon kushte për një mbikëqyrje të tillë. Ky ligj bën definimin e kompetencave të

Ministrisë së Transportit dhe Posttelekomunikacionit dhe përmes legjislacionit ndihmës do të përcaktojë përgjegjësitë e departamentit pranë Ministrisë dhe Drejtorisë së Rrugëve.

Projekti – korniza e ligjit mbi rrugët

Në kapitullin e parë bëhen disa dispozita të përgjithshme, ku hyjnë përkufizimet, terminologja dhe qëllimi.

Në kapitullin e dytë përrugët publike përfshihen përcaktimet e gjëra të rrugëve, përcakton autoritetin përrugët magjistrale, regionale dhe lokale, ku bëhet kategorizimi i rrugëve magjistrale, rajonale dhe lokale.

Kapitulli i tretë përcakton se kush është përgjegjës përrugëve magjistrale, rajonale dhe lokale, mirëmbajtjen e shenjave të trafikut dhe sinjaleve në rrugët magjistrale dhe regionale dhe mirëmbajtjen e shenjave të trafikut në kryqëzimet e rrugëve publike me linjat e hekurudhës.

Kapitulli i katërtë përcakton se kush është përgjegjës përrugëve publike, magjistrale, regionale dhe lokale, kush i përcakton kriteret përrugëve publike, kush do të bëjë planin vjetor përrugëve publike dhe kush duhet të jetë përgjegjës përrugët.

Kapitulli i pestë bën fjalë përrugëve publike dhe si do të duhet të përdoren në mënyrë më të sigurtë, si do të ndërmerrën masat përrugëve publike, dëmtimin e pronës nga cilido që përdoret në pronën publike.

Kapitulli i gjashtë bën fjalë përrugëve publike dhe si do të duhet të përdoren në mënyrë më të sigurtë, si do të ndërmerrën masat përrugëve publike, dëmtimin e pronës nga cilido që përdoret në pronën publike.

Ligjet tjera përkëtë çështje

Nuk ekzistojnë ligje të tjera përkëtë çështje përvçe Ligjit mbi rrugët Nr. 43 të 31 dhjetorit 1974, domethënë nga ligji i ish jugosllavisë dhe të "Fletorës zyrtare" të Kosovës, i cili është i tejkaloar dhe nuk i përgjigjet së strukturave të pushtetit aktual dhe së standardeve të avancuara ndërkombëtare në strukturën mbi rrugët.

Konsultimet publike

Ministria e Transportit dhe Posttelekomunikacionit është konsultuar me ekspertët vendor dhe ndërkombëtar, njohës të mirë të sektorit rrugor gjatë procedurës së përpilimit të Projektligjit.

Koordinimi me UNMIK-un

Ministria e Transportit dhe Posttelekomunikacionit dhe Zyra e Këshillit Ligjor pranë UNMIK-ut kanë analizuar çështjen e kompetencave të transferuara dhe të rezervuara në fazat e hershme të përpilimit të Projektligjit në fjalë.

Koorodinimi me ministritë tjera

Ministria e Transportit dhe Posttelekomunikacionit me rastin e hartimit të Projektligjit në fjalë ka bashkëpunuar me Ministrinë e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor dhe me Ministrinë e Shërbimeve Publike, ku kanë qenë të përfshirë në grup punues për shqyrtimin e Projektligjit në fjalë nga një anëtar i ministrive për çështjet që prekin kompetencat e ministrive përkatëse. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë ministrin Zef Morina për ekspozenë e paraqitur.

Sic u morëm vesh, tani do të hapim debatin.

Lus Sekretarinë që ta bëjë regjistrin e të paraqiturve për diskutim.

Materialet i keni marrë dhe janë përmbushur të gjitha kushtet për ta shqyrtuar në parim ligjin përrugët.

Më parë t'ju informoj se për debat lidhur me këtë ligj se pari mund ta marrin fjalën, por s'janë të obliguar, Komisioni përkatës funksional, komisionet krysore, grupet parlamentare dhe deputetët e paraqitur. Pra, po përsëris edhe një herë, sipas Rregullores të drejtën për të marrë fjalën e kanë edhe komisionet tjera krysore dhe pastaj grupet parlamentare dhe deputetët. Meqë këtu, në listë, nuk ka të paraqitur për diskutim nga komisionet e grupet parlamentare, dhe nëse nuk ka të paraqitur të tjerë, do të vazhdojmë sipas listës që është bërë për deputetët e paraqitur.

Lus përfaqësuesin e Komisionit përkatës funksional, sic është këtu në listë i paraqitur, deputetin Qazim Kabashi që të marrë fjalën.

QAZIM KABASHI:

I nderuar kryesues, ministra dhe kolegë të nderuar,

Ligin përrugët e kam lexuar me vëmendje. Është një ligj i mirë, i shkoçitur, i punuar dhe i kuptueshëm. Gjatë punës së mëtutjeshme, mund të evitohen edhe atopak defekte që përcjellin, si për shembull, te rrugët e pakategorizuara. Aty janë grumbulluar një numër rrugësh, të cilat në regjistrin e rrugëve mund të regjistrohen si rrugë të veçanta, sepse edhe nga aty burojnë shumë konflikte. Po ashtu mungojnë edhe rrugët tjera, siç janë autostradat dhe rrugët ndërkombëtare, e ato janë synim i të gjithë kosovarëve që të kenë edhe autostradat edhe rrugët ndërkombëtare. Po ashtu, këtë ligj e kemi debatuar edhe në Grupin tonë të LDK dhe mendojmë se ky ligj meriton përkrahjen me një votë në parim. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSNI:

Ju falemnderit. Fjalën e ka përfaqësuesja e Grupit Parlamentar të Partisë Demokratike, deputetja Hatixhe Hoxha, le të përgatitet deputeti Naim Maloku.

HATIXHE HOXHA:

Zoti kryetar, zoti ministër, të nderuar deputetë,

Projektligji përrugët është projektligi i dytë me radhë që na ka ardhur nga Ministria e Transportit dhe Posttelekomunikacionit. Ky Projektligi ka gjithsej 41 nene, pra ka shumë më pak se ligjet e mëparshme. Ishte mëse e domosdoshme të kishim sa më parë këtë Projektligi, përvetë faktin se ligjet e mëparshme të kësaj sfere nuk i përmbushnin dot nevojat e krijuara, pas ndryshimeve që kanë ndodhur te ne si dhe për shkak të nevojës së ngutshme që të gjitha çështjet nga kjo sferë të normohen përvetë faktin se në Kosovën e pasluftës kemi zbrastësi ligue, pra edhe më parë sferë, zbrastësi kjo që besojmë se sadopak do të përmbushtet me nxjerjen e këtij ligji.

Ky Projektligi besojmë se do të normojë çështjet përrugorët zhvillimin e sektorit rrugor, si dhe afro mundësi përrugorët ndërtimin, rikonstruimin, mbrojtjen, mirëmbajtjen, qeverisjen, financimin dhe mbikëqyrjen e rrugëve.

Po të kundrohet ky Projektligi nga aspekti gjuhësor, mund të themi se aty-këtu ka edhe disa gabime gjuhësore të cilat besojmë se do to korrigohen. Këtu do të ndalësha edhe të disa vërejtje. Mendoj se te disa formulimeve të fjalive ka paqartësi. Aty-këtu jipen sqarime për termat ose formulimet. Për shembull “vlerësimi mbi efektet në mjeshtë” ka paqartësi përrugorët publike e tjera. Ka paqartësi edhe më formulin e fjalive ku flitet përrugorët bashkëpunimin më mes të Ministrisë së Transportit dhe Ministrisë së Ambientit.

Në Projektligj thuhet se në hapësirën e përcaktuar përrugë rezervë, a skush nuk mund të hapë minierë, ndërtojë liqenj artificial e të tjera. Po si do të veprohet nëse kjo minierë ka

vlerë kombëtare, apo para se të bëhet projektimi i rrugëve kërkohet ose do të duhej të kërkohet mendimi i ekspertëve, në këtë rast i gjeologëve, e pastaj do të fillojë ndërtimi i rrugës, për arsy se minierat nuk mund t'i vendosim ose t'i zhvendosim aty ku duam ne.

Në këtë Projektligj thuhet se rrugët publike kategorizohen në rrugë magjistrale, regionale dhe rrugë lokale, por nuk flitet ose nuk janë të klasifikuara këtu rrugët urbane ose rrugët e rezervuara.

Derisa në ligjet e mëparshme janë dhënë sqarime ndër të tjera edhe pér brezin e rrugëve, në këtë Projektligj nuk bëhet fjalë fare pér këtë çështje.

Do të dëshiroja të ndalësha pak edhe te disa çështje të tjera pér të cilat mendoj se megjithatë është dashur të jipen më shumë sqarime. Kështu, pér shembull, kur flitet pér ndërtimin e rrugëve, të sqarohet që para se të ndërtohej ndërtimi i një rruge do të duhej të harmonizoheshin punët edhe me përgjegjësit e ujësjellësit, kanalizimit, kabllove elektrike, telefonave e të tjera e pastaj të fillojë puna pér ndërtimin e rrugës, ose pas përfundimit të ndërtimit të rrugës publike ose pjesës së rrugës publike para se të fillojë të shfrytëzohet duhet të bëhet kontrollë teknike me qëllim të konstatimit të aftësisë së tyre pér përdorim.

Edhe kur bëhet fjalë pér kryqëzimet e rrugëve me hekurudha duhet të jemë shumë të kujdeshëm dhe të kërkohet vënia me kohë e shenjave të domosdoshme të komunikacionit me qëllim të sigurimit të shikimit të mjaftueshëm të hekurudhës dhe rrugës dhe të merren masa të tjera të nevojshme sigurie. Pér shembull, të mos lejohet mbjellja e drunjve ose të mos lejohen të vendosen objekte të ndryshme që pengojnë dukshmërinë e rrugës dhe të hekurudhës.

Me shumë rëndësi dhe e domosdoshme është edhe vënia e shenjave të komunikacionit dhe mirëmbajtja e tyre sepse ato do të ndikojnë në të mirë të komunikacionit.

Dhe, në fund, do të thoja se duke parë rëndësinë e këtij ligji, Grupi Parlamentar i Partisë Demokratike të Kosovës, përkrahë në parim miratimin e këtij ligji. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Fjalën e ka deputeti Naim Maloku, përfaqësues i Grupit Parlamentar të Aleancës pér Ardhmërinë e Kosovës. Le të përgatitet deputeti Dragisha Kërstoviq.

NAIM MALOKU:

I nderuar zoti kryesues, të nderuar deputetë, të nderuar ministra,

Më lejoni që në emër të Grupit Parlamentar të Aleancës të jap mbështetjen dhe përkrahjen e Grupit Parlamentar të Aleancës pér këtë Projektligj të propozuar dhe ta mbështesim në parim.

Më lejoni që të ndalem në disa vërejtje në 3 nene të cilat unë i shkoçis me këtë rast.

Neni 24, ku flitet për nxjerrjen e rregulloreve të veçanta lidhur me peshat e automjeteve që do të qarkullojnë nëpër rrugët magistrale dhe të tjera. Këtu nuk parashikohet se në afat prej sa ditëve nga fuqizimi apo hyrja në fuqi e këtij ligji do të nxirren ato rregulla. Në anën tjetër, nuk sqarohet një problem i cili do të paraqitet pasi që ky ligj të hyjë në fuqi dhe rregulla për mbipeshat, e kam fjalën te problemi me KFOR-in dhe ju e dini se shumë automjete të KFOR-it janë me mbipesha nga ato të lejuara, mos të flas për kategorinë e automjeteve, për shembull: – tanksat, mjetet e blinduara të rënda 60 deri 80 ton, pra si do ta rregullojë ky ligj atë problematikë të qarkullimit të mjeteve të KFOR-it nëpër këto rrugë nëse aprovojen rregullore të cilat, për shembull, e ndalojnë mbipeshën nëse e marrim si në Hungari që është 18 ton, kurse këtu e kemi kalimin në mbipeshë deri në katër herë dhe si do të ndihmojë pastaj KFOR-i në mirëmbajtjen dhe riparimin e këtyre rrugëve.

Për këtë nuk është punaur, zoti ministër, edhe për katër vitet e kaluara, sa e dij unë, sa është pjesëmarrja e KFOR-it në riparimin e rrugëve të cilat janë dëmtuar me lëvizjen pra të automjeteve me mbipeshë nëpër këto rrugë.

Neni 26.1, zoti ministër, që iregullon, siç foli zonja deputete më parë, do të thotë në 60 metra nga rrugët magistrale, por nuk lejohen disa ndërtime të minierave, liqenjve artificial e tjera, dhe 26/2 pra 20 metra është ajo distanca nga rrugët magistrale ku nuk lejohen të ndërtohen rezidencia, zyre, pusa, pishina, cisterna e tjera. Ne kemi mijëra pompa, objekte të pompave të karburantëve që ndërtuara brenda kësaj distance dhe çka e si do të veprohet me ato objekte që për momentin janë të ndërtuara dhe ne të gjithë po dijmë se kanë ngulfatur komunikacionin në të gjitha rrugët e Kosovës. Pra, si do të veprohet, në qoftë se një objekti nuk i lejohet tanigj leje ose nuk i jepet leja e ndërtimit, ndërsa objekti tjetër afër është brenda asaj distance?

Unë ju lus që të bashkëpunoni më ngusht me Ministrinë për Mjedis dhe Planifikim Hapësinor që kjo të bëhet dhe të iregullohet në mënyrë të afatizuar për secilin objekt veç e veç sikur që është bërë për shembull në Republikën Slovène dhe është dhënë një afat për objekte të caktuara, pra për 5, 10, 15 apo 20 vjet që ato të shemben dhe thjeshtë të sillen të gjitha rrugët brenda ligjit që sot është dhënë në propozim.

Ju ftoj të nderuar deputetë që ligjin ta përkrahim në parim. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë deputetin Maloku. Fjalën e ka përfaqësuesi i Grupit Parlamentar “Povratak” Dragisha Kérstoviq. Le të përgatitet deputeti Ilmi Ahmeti.

DRAGIŠA KRSTOVIĆ:

Poštovani predsedavajući, gospodine ministre, dame i gospodo poslanici,

Poslanička grupa Koalicije «Povratak» u načelu nema nikakve primedbe na predloženi tekst zakona a i sa stanovišta ove Poslaničke grupe zakon je prihvatljiv, naravno uz pravo ovog Parlamenta da zakon poboljša sa amandmanima koje će predložiti funkcionalne komisije i drugi subjekti koji imaju na to pravo.

Ja ču da iskoristim ovu priliku da kažem nešto drugo, što sam jednom dosta davno, već u ovom Parlamentu rekao, a to je: Mislim da je konačno došlo vreme da se oko izrade zakonskih projekata i drugih projekata koji dolaze od Vlade uključe i eksperti iz Srpske zajednice. Evo mi usvajamo ili razmatramo možda već dvadeset i neki zakonski projekat, ni u jednom dosadašnjem projektu nije učestvovao nijedan srpski stručnjak i mislim da je to velika zamerka Vladi i drugim institucijama koje se time bave i konačno je, smatram, došlo vreme da se i neko od Srba uključi u izradu ovih projekata. To naravno ne znači da će ti projekti tada biti savršeni, biće ovakvi kakvi jesu, ali ima jednu političku dimenziju i mislim da je vreme da se to postigne ako hoćemo da govorimo o nekoj multietničnosti odnosno da se zalažemo za tu multietničnost o kojoj mnogo puta govorimo i samo se deklarativno izjašnjavamo. Hvala lepo!

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë deputetin. Dëshiroj t'ju njoftoj se të paraqitur për debatin e mëtutjeshëm janë pesë deputetë, dhe atë: Ilmi Ahmeti, Ibush Jonuzi, Ramadan Kelmendi, Mehdi Bardhi dhe Nekibe Kelmendi. Fjalën e ka Ilmi Ahmeti, le të përgatitet Ibush Jonuzi.

ILMI AHMETI:

I nderuar kryesues, të nderuar deputetë dhe ministrat,

Është nevojë e kahershme që Kosova të ketë ligjin përrugët. Kjo nevojë është bërë shumë e domosdoshme në periudhën e tanishme kur Kosovës i mungon një ligj i tillë dhe rrethanat tash në Kosovë janë krejtësisht tjera në krahasim me të kaluarën. Dihet mirëfilli se rrugët paraqesin bazën e infrastrukturës përrugët zhvillimin e një vendi dhe të një shoqërie në përgjithësi. Zhvillimi dhe modernizimi i rrjetit të rrugëve paraqesin një prej kushteve të domosdoshme përrugët kapitalit në një vend, prandaj zhvillimi dhe modernizimi i rrjetit rrugor janë me rëndësi vitale përrugët Kosovën. Ky Projektligj, përrugët cilin po diskutojmë sot, paraqet një bazë të mirë që të arrihen këto objektiva së përshtatshme Projektligji mundëson normimin e çështjeve që kanë të bëjnë me ndërtimin, mbrojtjen, mirëmbajtjen, qeverisjen, financimin dhe mbikëqyrjen e rrugëve.

Ky Projektligj hapë rrugën edhe përrugët miratimin e një varg ligjesh tjera që në mënyrë të drejtpërdrejtë lidhen me rrugët siç janë: ligji përrugët komunikacionin rrugor, ligji përrugët sigurinë e

komunikacionit rrugor, ligji për transportin e mallrave të rrezikshme e tjerë. Anë tjetër pozitive të këtij Projektligji janë edhe zhvlerësimi i dispozitave dhe rregulloreve me të cilat është punuar deri më tash.

Gjithashtu, ky Projektligj, përcakton në mënyrë të qartë jurisdikcionin e subjektit i cili dë të ketë nën përkujdesje rrugë publike, si dhe mundëson mbrojtjen e rrugëve publike nga të gjitha veprimet që ndikojnë në dëmtimin dhe shkatërrimin e tyre.

Mendoj se në kreun e dytë të këtij Projektligji, ku bëhet kategorizimi i rrugëve publike, mungojnë kategoritë e rrugëve: autoudhë - rrugë ndërkombëtare që do të duhej të definohet me emër dhe numër, pastaj rrugë e rezervuar që gjithashtu do të duhej të futej në ligj.

Te infrastruktura rrugore, mungon përfshirja në ligj për trotuare të rrugëve, të qytetit dhe të brezit rrugor.

Edhe në aspektin terminologjik, duhet bërë ca ndryshime të vogla, sepse mungon një qasje më profesionale në këtë drejtim.

Të gjitha këto do të jipen në formë të amendamenteve pas këtij leximi nga Komisioni funksional dhe nga deputetët e këtij Kuvendi.

Në parim, vlenë të theksohet se kreu i pestë i këtij Projektligji mbron rrugët publike nga dëmtimet të cilat, sidomos në rrugët lokale dhe të qytetit janë bërë dukuri çështje këto të cilat do të rregullohen me nenet 26 dhe 27 të këtij Projektligji.

Si përfundim, kreu i gjashtë i Projektligjit në fjalë, cakton kompetentët për të mbikëqyrë mirëmbajtjen e të gjitha rrugëve e sidomos cilësinë e ndërtimit të tyre. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Ju falemnderit. Fjalën e ka deputeti Ibush Jonuzi, le të përgatitet Ramadan Kelmendi.

IBUSH JONUZI:

Zoti kryesues, Kryesi e punës, ministra dhe deputetë të rrespektuar,

Me këtë Projektligj, që sot është në shqyrtim të parë, rregullohet pozita juridike e rrugëve publike, ndërtimi, mirëmbajtja, masat mbrojtëse dhe mbikëqyrja e rrugëve publike. Në Projektligj janë dhënë detyrat dhe obligimet që i ka Minsitria e Transportit dhe Telekomunikacionit, Drejtoria e Rrugëve, si dhe detyrat dhe obligimet që i përkasin komunës sipas këtij Projektligji.

Kur është fjalë te ndërtimi i rrugëve, me Projektligj është paraparë se gjatë ndërtimit të rrugëve mund të bëhet edhe ekspropriimi i çfarëdo pjese të tokës: përrua, ujëra, kanale,

gjerdhe ose mure. Mendoj se në Projektligj duhet përfshirë edhe raste të veçanta – ekspropriimi i objekteve të banimit kur kemi të bëjmë me ndërtim të rrugëve me interes madhor. Gjithashtu, në Projektligj, duhet të parashihet se në cilat raste nuk duhet lejuar që rrjeti elektrik të bëjë prerjen e rrugës nga ajri, ose nëse veç duhet, të parashihen kushtet e veçanta – lartësia e lejuar e rrjetit elektrik, diametri i rrjetit elektrik, kualiteti i rrjetit elektrik e tjera.

Jemi dëshmitarë të gjithë të një ndërtimi të madh që po bëhet sot në Kosovë. Por sa i përket rrugëve nuk po përfillen normat e parapara. Prandaj, kjo çështje duhet të parashihet edhe me ligj.

Dhe, në fund, kisha një sygjerim për këtë Projektligj. Në Projektligj është paraparë që sipas rrugëve të bëhet lënia e hapësirave të lira ku nuk bën të ndërtohet, rrespektivisht të shfrytëzohet për destinacione të ndryshme. Pyetja është: çka do të ndërmerrat në ato vende që janë shkeluar ato rregulla, kur dihet se në vitet 90-99 qytetarët në forma të ndryshme kanë marrë edhe leje, kur ato tash vijnë në kundërshtim me ligjin.

Në parim mbështes Projektligjin për rrugët. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSNI:

Falënderojmë deputetin. Fjalën e ka Ramadan Kelmendi, le të përgatitet Mehdi Bardhi.

RAMADAN KELMENDI:

I nderuar kryesues, të nderuar deputetë dhe ministra,

Projektligji mbi rrugët meriton të përkrahet dhe të miratohet me të vetmin qëllim për të krijuar një bazë juridike mbi të cilën do të mbështeten ndërtimi, mirëmbajtja dhe financimi i rrugëve. Megjithkëtë, më lejoni që në këtë ligj, t'i parashtroj disa vërejtje qëllimmira të cilat, nëse komisioni gjegjës dhe ministria gjegjëse i merr parasysh, ato do të begatonin këtë propozimligj.

Mendoj se me ligj nuk është përkufizuar sa duhet dhe si duhet kategorizimi i rrugëve dhe në veçanti rrugët lokale, rrugët publike, rrugët komunale, rrugët magjistrale, rrugët regionale, rrugët e rezervuara dhe rrugët e pakategorizuara.

Mendoj se me nenin 5 të propozimligjit, ngatërrrohet autoriteti i ministrisë me autoritetin e komunës lidhur me kategorizimin e rrugëve dhe në veçanti unë do ta kisha përmend një shembull dhe atë në Mitrovicë, rruga e Shipolit, e cila është në mes të autoritetit komunal dhe të ministrisë dhe si e tillë mbetet një kohë të gjatë pa zgjidhje ky problem dhe pa përfunduar meremetimi i saj.

Po ashtu, ky propozimligj, mbështetur në destinimin e rrugëve, është dashur të përcaktojë rrugët në bazë të shenjave obliguëse të komunikacionit dhe atë për rrugët për automjete motorike, rrugët për bicikleta dhe rrugët për këmbësorë gjegjësisht trotuarët dhe se ligji duhet të jetë në pajtueshmëri të plotë me rregullat e komunikacionit, çka vërehet një mungesë.

Vlerësoj se ministria nuk është mirë të kategorizojë cilëndo rrugë, ashtu shkruan, por ministria përkaton kriteret për kategorizimin e rrugëve dhe pastaj rrugët vetëvetiu kategorizohen apo edhe emërtohen.

Mendoj se në këtë ligj duhet të përcaktohet për secilën rrugë si të emërohet nga ministria dhe cilat rrugë mund të emërohen nga kuvendet komunale, jo nga kompetencat territoriale por nga kompetenat funksionale.

Me këtë ligj duhet të përcaktohet se rruga nuk mund të shfrytëzohet në interes individual, që është dukuri shumë e madhe dhe as për afarizëm ekonomik, si dhe shfrytëzuesit tjerë të cilët pengojnë shfrytëzimin e rrugëve. Ndoshta këtu do të përmendi një shembull, për rrrethojat që janë nga UNMIK-u, KFOR-i dhe shoqatat e ndryshme të cilat kanë usurpuar trotuaret, rrugët, vendparkimet e tjera.

Ky ligj është dashur të ketë të përcaktuar lartësinë ndërmjet cepit të rrugës dhe objekteve që duhet të ndërtohen, edhe pse në këtë drejtim diçka është bërë por nuk është përcaktuar sa duhet.

Vlerësoj se ky ligj, po ashtu, ka lënë zbrastësi... në mënyrën e shfrytëzimit të urave, tuneleve, kur është fjalë për tejkalimin e peshës dhe lartësisë. Mendoj se pjesa e këtij ligji duhet të harmonizohet edhe me kategoritë specifike të rrugëve.

Dhe gati në përfundim, gjatë regjistrimit të automjeve, të gjithë ne që i regjistrojmë, paguajmë një përqindje për mirëmbajtjen e rrugëve si dhe kompanitë e sigurimit në Kosovë kanë krijuar një fond shumë të madh të mjeteve financiare ndërsa ato nuk obligohen në këtë ligj për mirëmbajtjen e rrugëve apo për destinimin e mjeteve në këtë drejtim.

Dhe, përfundimisht, mendoj se ligjit i mungon pjesa përfundimtare e dispozitave ndëshkimore, pa të cilat, asnjë ligj nuk mund të aplikohet. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSNI:

Falënderojmë deputetin Kelmendi. Fjalën e ka Mehdi Bardhi, le të përgatitet zonja Nekibe Kelmendi.

MEHDI BARDHI:

E nderuara Kryesi, të nderuar deputetë, të nderuar ministra,

Këtë që folëm deri tani nuk jemi duke folur detajisht nen për nen, do të thotë se s'ka nevojë që të flitet për këtë, një. Dhe, e dyta nuk ka pasë nevojë të përzihen... se ky ligj nuk përfshin edhe katër-pesë ligje që përfshijnë rrugët. Kemi ligjin për komunikacion dhe kemi ligjet tjera që definojnë këto gjëra.

Ky ligj, sa shoh unë, mëse 90% përmban çështje për mirëmbajtje të rrugëve. Sa kam pa unë, nuk parashihet për shembull një perspektivë se a do të ndërtohen rrugë të reja.

Unë kam dalur sot të kërkojë nga Parlamenti dhe nga Qeveria që pjesa e Drenicës të shikohet me përparësi për zhvillimin ekonomik dhe një prej atyre zhvillimeve ekonomike, është rruga numër një. E them këtë, për arsyе se 60 vite, për shembull, nuk është ndërtuar asnjë rrugë e asfaltuar në regjionin e Drenicës, sidomos në pjesën jugore të Drenicës ku prej Carralevës deri në Komoran, e cila ka qenë çdoherë e thënë se kjo rrugë është me interes strategjik ushtarak e s'di çka. Do të thotë, mëse 30 fshatra qarkullojnë dhe janë në atë rrugë, e cila lidhë jugun me veriun apo me Detin Adriatik e që kjo është shumë me rëndësi.

Unë kërkoj nga ky Parlament dhe nga Qeveria që, kur është çështja e zhvillimit ekonomik dhe të çështjeve tjera, të shikohet me përparësi regjioni i Drenicës. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë deputetin Bardhi. Në radhë për ta marrë fjalën është Nekibe Kelmendi, e fundit e paraqitur për këtë debat.

NEKIBE KELMENDI:

I nderuar kryesues, kolegë deputetë,

Megjithëse s ot diskutohet o se bëhet lexim i parë i këtij ligji dhe sipas praktikës por edhe sipas Rregullores diskutohet në parim për ligjin si tërsi, më lejoni që unë të lëshohem në disa dispozita të veçanta të këtij ligji meqë shoh të arsyeshme që pikërisht në këtë fazë të flitet për to.

Fjalën e kam për nenin 9 të Projektligjit në fjalë, i cili me pikën 9.1 parashev se ministria mund ta bëjë ekspropriimin e çfarëdo pjese të tokës, e tjera, e tjera... Nuk mund të bëjë ministria për rrugët ekspropriimin, por këtë duhet ta bëjë një organ shtetëror. Tash për tash është Ligji për eksproprium dhe ai ia ka lënë në kompetencë çështjen e ekspropriimit komunave përkatesisht drejtoreve për çështje pasurore-juridike e jo ministrive të tjera. Kjo është vërejtja e parë që, besoj, duhet të merret në konsiderim.

Nga ana tjetër, pikërisht ky nen eshtë edhe kundërthënës, sepse me pikën vijuese të nenit 9, gjithashtu thotë se komuna mund të merrë dhe të ekspropriojë çfarëdo pjese. Tash ose eshtë komuna ajo që do ta bëjë ekspropriimin ose eshtë ministria, prandaj kundërthënia duhet të hiqet, por kjo kundërthënie do të mënjanohet ose evitohet me siguri nëse hiqet kompetenca e ministrisë për të bërë ekspropriimin.

E ceku edhe parafolësi, deputeti zotëri Ramadan Kelmendi, se këtij ligji i mungon një pjesë e tërë e ky eshtë kreu për gjobat, sepse në disa nene të këtij ligji, neni 22 flet për kundërvajtjet, kurse mungon kapitulli fare për gjobat.

Unë mendoj se neni 24, i cili parashev se ministria mund të nxjerrë edhe dispozita ndëshkuese për shkeljen e rregullave dhe mendoj se ato dispozita nuk mund të nxirren jashtë këtij ligji por duhet të jenë pjesë e këtij ligji dhe me to do të kompletohej, do të thosha, edhe ai kapitulli apo kreu që i mungon këtij ligji.

Dhe, për fund, do të duhej paraparë që në nenin 26 të gjejë vend diku edhe distanca e ndërtimit të objekteve të banimit prej rrugëve, sepse jemi dëshmitarë të gjithë se të gjithë synojnë që ta kenë asfaltin gjashtë metra larg shtëpisë së vet të ndërtuar për banim, kurse kjo e pamundëson dhe pengon zgjerimin e rrugëve në të ardhmen por edhe e bën më të shtrenjt ndërtimin dhe zgjerimin e rrugëve sepse duhet të ekspropriohen dhe të rrënohen ato objekte për hirë të zgjerimit të rrugëve. Pse mos të evitohet tash një ndërtim i tillë dhe të përcaktohet distanca tash me ligj, për mos t'ia lënë kohës më vonë të bëhet kjo. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë zonjën Kelmendi. Me këtë përfundon debati i paralajmëruar por me mirëkuptimin tuaj, do të bëjmë një përashtim, pasi fjalën e ka kërkuar për një ndërhyje zoti Mahir Jagxhillar.

MAHİR JAĞCILAR:

Sayın d'ivan başkanı, sayın bakanlar, değerli milletvekilleri. Kendi görüşmü burada biraz kısa vereceğim, zaten komisyonda, transport komisyonunda biz de bulunmaktayız ve orda gereken amandmanları vereceğiz, ama biraz gördüğümü göre biraz fazla yetkiler, bakanlığa verilmiştir. Nice ki madde 24, Nekibe hanımın dediği gibi nokta, madde 9. 3 'te gibi hangi kanun, yani hangi ekspropriasyon kanunu, onu çok iyi bilmeliyiz. Bi de sonunda, bu yollar herkes için kullanılan bir yollardır, bi cezalar maddeleri de bulunmalıdır, yani bir hatta yapılrsa, yollarda onun cezası nedir. Burda, yani son maddededen sonra 34'ten sonra cezalar maddeleri de eklemelidir, diye düşünüyorum. Teşekkür.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë deputetin Jagxhillar.

Me këtë përfundoi debati për shqyrtimin e parë të ligjit për rrugët. Kishte ide e propozime që besoj do të shërbejnë si bazë për hartimin e amendamenteve të cilat, të përkujtoj, mund të përgatiten nga Qeveria përkatësisht Ministria, nga deputetët, grupet parlamentare dhe komisionet të përshkruara me Rregullore, secila, natyrisht në fushën që mbulon. Kishte edhe pyetje që i krijojnë m undësi m inistrit që të m arrë fjalën e dhe n jë herë për të s qaruar d he plotësuar informacionin rreth ligjit që po shqyrtojmë. Fjalën e ka ministri Zef Morina.

ZEF MORINA:

Ju falemnderit. Nëse kam shënuar të gjitha, por sidoqoftë, mundeni me më plotësuar. Urdhëroni!

Keni të drejtë sepse kategorizimi i rrugëve gjer më tanë ka qenë tek rrugët magjistrale që nënkuftohet rrugë nationale, rrugët regionale natyrisht nënkufton rrugët të cilat lidhin regionet dhe rrugët lokale. Keni të drejtë që këtu duhet patjetër të figurojë edhe rrugë e rezervuar për komunikacionin e automjeteve dhe autostradat. Këtu mendoj se është plotësish e drejtë.

Tek përcaktimi i distancave nga rruga. Këto përcaktohen me rregullore dhe nuk jipen në ligj. Në ligj është si nen, i cili do të përcaktojë distancën varësisht prej kategorisë së rrugëve dhe varësisht nga përcaktimi nga brezi rrugor i rrugës apo nga skaji i rrugës, kështu që këto mendoj se duhet të bëhen me rregullore të mbështetura në këtë ligj.

Tek ngarkesat. Natyrisht që këtu keni të drejtë, por ngarkesat asnjëherë nuk janë të përcaktuara fiktive por ato ndryshojnë varësisht prej tipit të rrugëve gjegjësisht prej kualitetit të ndërtimit të rrugës, sepse vetë gjendja fizike e rrugës përcakton edhe peshën e cila duhet të jetë. Natyrisht keni të drejtë që automjitetet të cilat sot bëjnë bartjen, këto automjeted transportuese kanë mbingarkesë, pra edhe tonat, jo vetëm të KFOR-it, dhe mendoj se këto duhet patjetër të figurojnë.

Tek pyetja që ishte mbi ekspropriimin. Natyrisht që rrugët lokale janë në kompetencë të komunës dhe komuna ka për obligim ato rrugë të cilat dëshiron t'i ndërtojë apo zgjerojë të mirret me çështjen e ekspropriimit të pronës, ndërsa ministria me çështjen e rrugëve magjistrale, regionale, autostrada apo rrugë të rezervuara për komunikacionin e automjeteve. Këtu në qoftë se bie ndesh, natyrisht se kjo duhet të shiqohet, të futet në ligj dhe organi kompetent i cili mirret me ekspropriimin e pronës, ai duhet të mirret.

Në radhë, natyrisht, këtu është menduar që në bazë të nenit i cili parashev se duhet të ketë gjoba, por me rregullore të përcaktohen ato, unë plotësish pajtohem që këtë duhet të hyjnë në ndonjë nen i veçantë.

Ndërsa, te kategorizimi i rrugëve. Kategorizimin e rrugëve e bën ministria për rrugët regionale dhe magjistrale në interes të zhvillimit dhe të ndërtimit të rrugëve në territorin e Kosovës, ndërsa ato lokale i bën komuna varësish prej zgjidhjes urbanistike të asaj pjese, kështu që mendoj se është kompetencë e ministrisë dhe natyrisht se duhet të bashkëpunojë me ministrinë e planifikimit hapësinor sepse të mos ndërtohet një rrugë e pastaj ndoshta do të vjen ndesh me zgjedhjen urbanistike të asaj zone.

Objektet të cilat janë ndërtuar në vitet 90-99. Edhe në Ligjin të cilin e ka pasë Kosova, do të thotë ligji i 74-tës, kanë qenë të përcaktuara distancat ku nuk guxohet të ndërtohet tek rrugët regionale dhe magjistrale. Natyrisht për ato leje, nëse janë dhënë, do mirret njëqëndrim në Parlament apo në Qeveri se si duhet vepruar, kështu që ky ligj i ka përcaktuar dhe i përcakton shumë qartë ato.

Ato objekte që janë ndërtuar pas luftës, të gjitha pompat apo depotë që janë ndërtuar, kanë pasë obligim të marrin një pëlqim nga drejtoria e rrugëve për mundësinë e ndërtimit ose distancën e nevojshme për t'u larguar nga brezi rrugor apo nga rruga.

Unë po ju them sinqerisht, mbi 80% të pompave nuk kanë pëlqim për ndërtimin e tyre. Dhe, as leje ndërtimi por as pëlqim. Kështu që lejen ka qenë dashur ta marrin në organet komunale, kurse pëlqimi mirret prej drejtorisë së rrugëve, ndërsa tash me ligj prej ministrisë.

Rruja Carralevë-Komoran. Natyrisht se është rrugë shumë strategjike dhe kjo është në prioritet të Ministrisë, varësish ju a na lejoni mjete për ta ndërtuar. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSNI:

Falënderojmë ministrin Morina.

Të ju njoftoj se në sallë janë të pranishëm 92 deputetë, kështu që kemi kuorum të nevojshëm për vendimmarrje.

Vë në votim Propozimligjin për rrugët.

Kush është për këtë Propozimligj?

Kush është kundër? 1 kundër.

Kush abstenon? Askush.

Konstatoj se Kuvendi, me shumicë votash për, me një votë kundër dhe me asnjë abstenim, miratoi **Ligjin për rrugët**.

(Duartrokitje)

Votimi – Glasanje – Voted:

Për – Za – For	Shumica – Većina – Majority....
Kundër – Protiv – Against	01
Abstenuan – Uzdržanah – Abstained	00

Vazhdojmë me pikën vijuese të rendit të ditës – **Shqyrtimi i ligjit për plehërat artificiale.**

Së pari, pyes deputetët - të bëjmë një pauzë të shkurtër, apo të vazhdojmë punën? Shumica janë që të vazhdojmë punën dhe mendoj se është e arsyeshme.

Më lejoni t'ju informoj se ky ligj u është shpërndarë deputetëve më 7 prill të këtij viti dhe do të thotë janë përbushur të gjitha kushtet për ta shqyrtaar në seancën e sotme. Besoj se materialet, po ashtu, i keni marrë dhe nëse eventualisht keni ndonjë vërejtje, është rasti që ta thoni dhe nëse jo, atëherë vazhdojmë në shqyrtimin në parim, po theksoj, në parim dhe t'i përbahemi kësaj, të flasim për përbajtjen, për nevojnë, arsyeshmërinë, vërejtjet parimore dhe t'i ikim shqyrtimit ë thuash amendaimit të tij. Duke rrespektuar përsëri procedurën për të cilën u morëm vesh që në fillim, gjatë ekspozesë së ministrit, të cilin e kemi këtu dhe do t'ia japim fjalën, të p araqiten a ta që k anë n dërmend të d iskutojnë d he m ë v onë p astaj të m os lejojmë që të ketë paraqitje gjatë diskutimeve që do të vinin si reagime pas diskutimeve, me përjashtim të replikave. Ju lutem, shënoni ju të Sekretarisë ata që dëshirojnë të diskutojnë.

Prandaj, lus ministrin Bogdanoviq, që të marrë fjalën.

GORAN BOGDANOVIĆ:

Poštovani predsedavajući, poštovani narodni poslanici,

Cilj izrade zakona o veštačkim đubrivima je stvaranje propisa za zaštitu kvaliteta đubriva i stvaranje jednog regulativnog sistema koji bi zaštitio proizvođače i potrošače veštačkog đubriva. Takođe cilj ovog zakona je prelazak sa planirane na tržištu privredu i za to smatram da je neophodno donošenje ovakvog zakona.

Glavna pitanja kojima se bavi ovaj zakon su regulativa: služba za đubrivo, savetodavni odbor za đubrivo, registracija lica koja se bave đubrivima, kvalitet đubriva, inspektorji i analitičari, zabrana prodaje i konfiskacija đubriva, zloupotreba marke đubriva, falsifikovanje, manjak u težini i naravno kaznene odredbe ovog zakona.

Ovim Nacrtom zakona predviđa se i formiranje regulativne službe za đubrivo. Ova služba se formira od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja i biće zadužena za sprovođenje ovog zakona.

Savetodavni odbor za đubrivo je savetodavno telo koje daje savete i preporuke regulativnoj službi za veštačka đubriva.

Svako lice, bez obzira, bilo to fizičko ili pravno, koje se bavi proizvodnjom, uvozom ili trgovinom đubriva može prodati ili staviti u promet đubrivo na Kosovu sam u skladu i pod uslovima certifikata o registraciji koju izdaje regulativna služba za đubrivo i u postupku utvrđenim ovim zakonom i podzakonskim aktima koji se odnose na osnovu ovog zakona.

Zabranjuje se proizvodnja, uvoz, pakiranje, stavljanje u promet ili upotreba svakog đubriva koje ne odgovara kvalitetu veštačkih đubriva na osnovu ovog zakona. Isto zabranjuje se..., znači utvrđuje se kvalitet đubriva posebnim standardima ili đubrivo koje ne sadrži dovoljne aktivne hranljive sastojke, sadrži štetne sastojke ili ima štetna svojstva po rast biljaka. Isto tako, zabranjuje se ponuda za prodaju ili prodaja falsifikovanih proizvoda đubriva i đubriva sa falsifikovanom markom gde, nažalost, imamo dosta slučajeva na ovim našim prostorima ovde.

Za kontrolu sprovođenja ovog zakona, predviđeno je imenovanje analitičara i inspektora koji imaju predviđena prava ovim zakonom i ovlašćenja. Ovde, u ovom zakonu su takođe istaknute i posledice za ometanje inspektora u vršenju dužnosti, pravo inspektora za privremenu zabranu ili zaplenu, oduzimanje veštačkog đubriva, naravno pod utvrđenim uslovima koji su dati u ovom zakonu.

Nacrt zakona takođe predviđa šta predstavlja prekršaj za ovaj zakon, kao i kazne u novčanom iznosu su utvrđene kako prekršajne tako i krivične. Novčane kazne su predviđene u iznosu i do 20 hiljada evra, gde smo mi u Ministarstvu mislili da možda i nisu velike, ali imali smo primedbe na taj iznos. Ali, veliki iznos kazne, može preventivno da deluje da se ne prekrši ovaj zakon. Znači u tom pravcu je i namenjena.

Na kraju reći vam da je u pripremu ovog zakona, pored stručnjaka iz Ministarstva, bili uključeni i međunarodni, lokalni stručnjaci finansirani od jednog projekta koji je podržala Ministarstvo. Tokom pripreme ovog Nacrta zakona isto tako vršene su konsultacije i organizovani su seminari na kojima su učestvovali svi zainteresovani subjekti.

Usvajanje ovog zakona, mislim da će se obezbediti uslovi za održavanje odgovarajućih standarda kvaliteta đubriva kao i zaštita prava kako proizvođača, uvoznika i trgovaca đubrivotom, koji prodaju đubrivo na Kosovu s jedne strane, takođe i poljoprivrednika koji koriste ovo đubrivo.

Ja se nadam da ćete, gospodo poslanici, usvojiti ovaj zakon i da ćemo mi kao Ministarstvo olakšati posao u slučaju, znači u ovom slučaju prometa, proizvodnje i prodaje veštačkog đubriva a ja takođe mislim da će mnogo pomoći individualnim poljoprivrednim proizvođačima koji najviše koriste ovo đubrivo i njima je neophodno u ovom trenutku znači ovakav zakon da bi imali kvalitetno đubrivo ovde na Kosovu. Hvala vam.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë ministrin Bogdanoviq.

Hapim debatin për shqyrtimin e parë të ligjit për plehërat artificiale.

Deri tani janë paraqitur gjithsej 7 diskutues. Sipas radhës, ftoj përfaqësuesin e Komisionit funksional, deputetin Tomë Hajdaraj ta marrë fjalën.

TOMË HAJDARAJ:

Falemnderit zoti kryesues, kolegë deputetë, përfaqësues të Qeverisë së Kosovës,

Sot, para këtij Parlamenti, po shqyrtojmë Projektin e tretë të ligjit nga lëmia e bujqësisë, konkretisht Projektligjin për plehërat minerale. Edhe pse, ky Projektligj në vete ka vetëm 20 nene, ne duke u nisur nga fakti i rëndësisë së tij, do të thotë mungesës së tij të deritashme, jep për të kuptuar se meriton mbështetje, edhe pse në vete ka disa mangësi, sipas mendimit tim, dhe atë se shumëpak është përfshirë çështja, nëse këto plehëra përdoren jokonform normave shkencore, për kultura të ndryshme bimore, pra ndikimin e tyre me kualitetin e ushqimit dhe dëmtimi i ambientit, edhe ashtu të atakuar në forma të ndryshme.

Pastaj, specifikat e prodhimit të plehërave në Kosovë, sepse ju e dini mirëfilli në Kosovë kemi dy fabrika, kemi atë në Kastriot dhe në Mitrovicë, të cilat për momentin nuk punojnë, por duhet të dihen specifikat e prodhimit të plehërit në Kosovë. Kur e them këtë, kam parasysh lëndën e parë e cila kryesisht në të kaluarën, domethënë, kur kanë punuar ka qenë sinusprodukt i prodhimeve qoftë në «Elektroekonomi» apo edhe në «Trepçë» dhe i mungon edhe kapitulli i kategorizimit të plehërave minerale, sepse vetëm fjalë «markë e plehut» unë mendoj që shumëpak jep për të kuptuar specifikën në aspektin e përbërjes qoftë të plehërave kompleks apo edhe mono.

Dhe, krejt në fund, te çështja e inspektorëve dhe nominimi i tyre. Thuhet «vetëm inspektorët». Duhet të dihen inspektorët. Unë mendoj se inspektorët kryesor janë ata të cilët merren me punët e bujqësisë, do të thotë me inspektimin dhe duhet cekur rangu i tyre. Pastaj thotë – «nominon vetëm ministria e bujqësisë», kurse unë mendoj se edhe pjesa e komunave ka një rëndësi të veçantë për këtë ligj dhe zbatimin e tij. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë deputetin Hajdaraj. Fjalë ne ka deputeti Berat Luzha, kurse le të përgatitet Sebahate Grajçevci, pastaj me radhë Blerim Baruti, Zyhrije Maloku, Sala Ahmetaj dhe Ramadan Kelmendi.

BERAT LUZHA:

Së pari duhet konstatuar se Kosova ishte prodhuese e plehërave artificiale me dy fabrike, prej të cilave sot asnjëra nuk prodhon. E tërë sasia e plehërave importohet nga vende të ndryshme, me prejardhje të ndryshme dhe me cilësi të dyshimtë. Plehërat e importuara shiten me çmime shumë të larta, të cilat janë destimuluase për bujqit, kurse në këtë ligj nuk parashihet mbrojtja e bujqve nga këto çmime, nuk parashihet regresimi dhe kreditimi i bujqve përfurnizim me plehëra. Ky ligj ka mundësi të ndikojë ndoshta vetëm në verifikimin e cilësisë së plehërave që importohen. Për këtë qëllim Ministria parasheh formimin e një shërbimi rregullues për plehëra i cili do të licencoje shitësit e plehërave. Do të veprojë edhe një bord këshillues për plehëra, por...

Ne mendojmë se Propozimligji duhet të miratohet në parim, prandaj e përkrahim.

KRYESUESI HYDAJET HYSNI:

Falënderojmë deputetin Luzha. Urdhëroni zonja Grajçevci, le të përgatitet deputeti Blerim Baruti.

SEBAHATE GRAJÇEVCI:

I nderuar kryesues, të nderuar deputetë, ministra e mysafirë,

Projektligjin që sot po shqyrtojmë, Ministria për Bujqësi, Pylltari dhe Zhvillim Rural, ka hartuar mjaft mirë dhe mua më gjëzon fakti se projektligjet që po na vijnë nga kjo Ministri po hartohen mjaft mirë qoftë përmbytësish, po ashtu edhe gjuhësish. Prandaj, hartuesit i përgëzoj për angazhimin dhe punën e mirë që po bëjnë.

Nevoja për këtë ligj dhe rëndësia e tij, janë mjaft të mëdha, sidomos kur kemi parasysh se Kosova ka rreth 570 mijë hektarë tokë bujqësore, apo rreth 53% të sipërfaqës së saj, prandaj intensifikimi i bujqësisë është fusha në të cilën duhet të përqëndrohem i nëse domë të kemi zhvillim më të shpejtë ekonomik.

Të nderuar deputetë, bujqësia dhe shumë fusha tjera të ekonomisë, po ballafaqohet me vështirësi në radhë të parë nga a plikimi i politikës fiskale joadekuante, pastaj shkatërrimi i kapaciteteve ekonomike, e sidomos tanë kur kemi fjalën për kapacitetet të cilat janë të lidhura me bujqësinë dhe mosfunkcionimi i këtyre kapaciteteve apo ishfabrikave të cilat janë marrë me prodhimin e plehërave artificiale, ka shkaktuar që nevojat për plehëra në përgjithësi të plotësohen nga importi. Mungesa e ligjit përkates iu ka mundësuar përfituesve që të shesin plehëra të cilësisë së dobët e shpesh edhe të dëmshëm për kulturat bimore.

Prandaj, mua më vjen mirë që ky Projektligj, jo shumëvëllimor, me gjithësej 20 nene, do të trajtojë çështje mjaft të rëndësishme që do të rregullojnë mbrojtjen e cilësisë së plehërave qofshin ato organike apo inorganike duke iu dhënë rëndësi përbërsve aktiv ushqyes të mjaftueshëm dhe duke tentuar që të eliminohen përbërësit e dëmshëm për kultivimin e bimëve.

Projekti në shqyrtim trajton çështje të organizimit të bordit këshillues për plehërat, çështjet që kanë të bëjnë me regjistrimin e prodhuesve, importuesve dhe shitësve të plehërave, çështjet që kanë të bëjnë me inspektimin dhe analizat si dhe emërimin e kuadrit përkatës dhe autorizimet e këtyre si dhe masat ndëshkuese.

Prandaj, d'uke p'atur p'arasysh s'e p'ara v'eti k'emi një ligj të rëndësishëm dhe b'ukur m'irë t'ë hartuar për bujëqsinë kosovare, unë dhe Grupi Parlamentar i Aleancës për Ardhmérinë e Kosovës e përkrahim në parim miratimin e këtij ligji.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë deputeten Graçevci. Fjalën e ka deputeti Blerim Baruti, le të përëgatitet deputetja Zyhrije Maloku.

BLERIM BARUTI:

Falemnderit zoti kryesues, e nderuar Kryesi e punës, të nderuar ministra dhe të çmuar deputetë,

Më lejoni që përmes kësaj paraqitjeje t'i them pikëpamjet në kuadër të shqyrtimit të parë të Projektligjit mbi plehërat artificiale në Kosovë. Një javë pas shqyrtimit të Projektligjit mbi kooperativat bujqësore po vazhdojmë së plotësuari infrastrukturën ligjore me ligje të cilat i kanë munguar Kosovës dhe kosovarëve. Ky ligj shtrirjen e ka në sektorin e bujqësisë dhe në industrinë kimike ku, sipas përshtypjeve, ka qasje moderrne, i harmonizuar me normat dhe me parimet bazë të standardeve ndërkombëtare. Ligji dimensionohet me krijimin e rregullave për mbrojtjen e konsumatorëve dhe në krijimin e një sistemi rregulator të plehërave artificiale. Kështu, qytetarët e Kosovës do të mbrohen nga përdorimi i plehërave artificiale si konsumatorë të tyre, me çka do t'u sigurohet edhe mbrojtja e të drejtave të prodhuesve, importuesve, konsumatorëve, përmes kontrollit të kualitetit, pjesëmarrjes së përqindjes së kemikateve në plehëra e cila përqindje nganjëherë mund të jetë e papërshtatshme dhe e dëmshme. Me plehëra artificiale ngritet produktiviteti i prodhimeve bujqësore dhe plasimi i tyre në treg.

Me anë të këtij ligji do t'u mundësohet edhe ishetniteteve tjera që të vazhdojnë veprimtarinë e tyre prodhuese, shërbysese e tregtare.

Vlenë të përmendet se plehërat artificiale dhe atë në nivel kualitativ, me standarde, janë prodhuar edhe në Kosovë, duke përbushur nevojat e Kosovës nga ku edhe është eksportuar. Llojet e plehërave artificiale që janë prodhuar në Kosovë në kompleksin industrial «Trepça», në uzinën e industrisë kimike janë MPK me përqindje të ulëta deri në 30% MPK, me përqindje të larta deri në 45% MPK, superfosfati i thjeshtë i trefishtë, është prodhuar pastaj acidi fosforik i cili ka shërbyer si lëndë e parë për plehërat fosforike të përqëndruara. Po ashtu është prodhuar edhe sulfati i aluminit dhe acidi fluosilicik. Në uzinën e ish Obiliqit – në Kastriot është prodhaur plehu i nitratit të amonit gëlqeror.

Prandaj, fare në fund, duke vlerësuar përparësitë e këtij ligji, me bindjen se zbrastësitë do të plotësohen, ju ftoj që t'i japim mbështetje të arsyeshme këtij ligji. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë deputetin Baruti Fjalën e ka Zyrije Maloku, le të përgatitet deputetja Sala Ahmetaj.

ZYHRIJE MALOKU:

Inderuar zoti kryesues, deputetë të çmuar,

Është në rregull dhe shumë e domosdoshme për bujkun dhe bujqësinë kosovare që sot në Parlament bëhet shqyrtimi dhe aprovimi në parim i ligjit për plehërat artificiale, pasi që Kosovë apo më mirë të thuhet bujqësisë kosovare i ka munguar një ligj i tillë.

Ligin e kam lexuar me vëmendje dhe kam shkoçitur tri vërejtje. Meqë disa vërejtje u përmendën nga parafolësit këtu në foltore, unë do ta jam e shkurtër lidhur me këto vërejtje:

Nën një. Thuhet se ligji duhet t'i ketë standarde përkatëse, si dhe obligimet e prodhuesve të plehut, importuesve dhe në fund konsumatorëve dhe që ligji ka për qëllim të rregullojë kemikaliet që marrin pjesë në përbërjen e plehut. Ceket se këta, mendohet pra në prodhues dhe tregtarë, duhet që në afat të paraparë ligjor t'i nënshtronen procedurës së regjistrimit në organet kompetente administrative, por nuk sqarohet se kush mund të mirret me këtë veprimtari; çfarë kualifikimesh të duhura duhet patur shërbimi, prodhuesi, furnizuesi dhe në fund punëtori shitës pasi që te ne në Kosovë gati të gjithë merren me këtë veprimtari, patën apo s'patën kualifikim dhe dijeni për këtë lëmi.

Nën dy. Ministria përkatëse, e cila ka formuar Grupin punues prej 8 anëtarësh për shqyrtimin dhe formulimin e këtij Projektligji, mendoj se ka bërë lëshime, sepse në përbërje nuk ka ftuar edhe ndonjë kimist, teknolog apo ndonjë tjeter, i cili njeh përbërsit kimik të plehërave dhe ndikimin e tyre në biodiversitetin e tokës.

Dhe, nën tre. Në Kosovë para lufte kanë qenë pra dy fabrika, siç u tha nga diskutuesit e mëparshëm të plehërave artificiale, azotarja e Kastriotit dhe ajo superfosfatit në Mitrovicë.

Gjatë formulimit të këtij ligji, është dashur që të bihet një vendim për këto fabrika në mënyrë që të ndalohet importimi prej shteteve tjera me çmime të shtrenjta, pa përbërje adekuate, me kombinime jo të duhura për sezonën e duhur dhe llojin e bimës. Pra, është mirë që të investohet në riaktivizimin e këtyre fabrikave nëse domë që të kemi plehëra artificiale kualitative. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë deputeten Maloku. Fjalën e ka zonja Sala Ahmetaj, le të përgatitet Ramadan Kelmendi.

SALA AHMETAJ:

I nderuar zoti kryesues, të nderuar ministra dhe kolegë deputetë,

Këtë ligj e kam lexuar me vëmendje. Në parim, pajtohemi dhe jemi të kënaqur që Kosova po përbushë edhe një zbrastësi në legjislacionin e saj sidomos edhe për çështje shumë të ndjeshme siç është mbrojtja e ambientit, sepse edhe kjo nënkuption mbrojtjen e ambientit.

Mirëpo, unë kam disa vërejtje parimore, sepse kujtoj që secili ligj e edhe ligji për të cilin po flasim, duhet të përbajë qartësi dhe saktësi në nenet e tij dhe, në nene, në të cilat ka ndërtim që tregojnë mundësi ose vullnet, duken shumë të paqarta dhe konfuze. Ligji dhe nenet pra, në ndërtimet e tyre strukturore, duhet të janë shumë të sakta, në mënyrë që të mos lejojnë shambahien nga qëllimi, për shembull, te neni 7 dhe neni 13. Domethënë këto janë vërejtje në përbajtje. Këtu në një vend, edhe pse është me strukturë shumë të çoroditur gjuhësore, nuk do të flas për to. Do ta jap një vërejtje të përgjithshme, por thotë: »Inspektori mund, në çdo kohë të arsyeshme», domethënë çdo kohë të arsyeshme inspektori mundet... nën a), domethënë të hyjë në çdo vend për të cilin inspektori me arsyet e bazuar dyshon se aty ka artikuj për të cilët vlenë ky ligj. Është shumë e paqartë, shumë e pakuptueshme dhe i lejohet mundësia secilit të manipulojë dhe t'i ikë mundësisë së ndëshkimit. Për shembull, domethënë – artikujt të cilët janë të ndaluar me këtë ligj dhe në çdo kohë të arsyeshme. Çka nënkuption struktura – në çdo kohë të arsyeshme. Çdo kohë e arsyeshme është shumë relative, për mua, kohë e arsyeshme, për dikënd tjetër s'është. Domethënë, ndërtimet e tillë në ligje janë s humë të dëmshme. A to duhet të pricizohen, të saktësohen qartë se cila është koha e arsyeshme dhe të precizohet.

Dhe, neni 13, te falsifikimi, gjithashu në përbajtje nën «a) Nëse përmban plehu përbërës të dëmshëm në sasi të mjaftueshme.». Cila është sasia e mjaftueshme, cila është masa që tregon se ai ka kemikalie të dëmshme ose diçka tjetër në sasi të mjaftueshme. Dikush thotë, po s'është në sasi të mjaftueshme, prandaj nuk do ta heqim nga përdorimi e tjera. Domethënë, këto janë ndërtimë shumë të paqarta dhe që lejojnë mundësinë e keqpërdorimeve. Sepse është kjo shumë relative.

Kam edhe vërejtje të tjera. Mirëpo, sa i përket gjuhës s'mundem e të mos e them. Ky ligj, përdallim nga ligji paraprak që patëm, është shkruar me një gjuhë të çoroditur. Ju lutem, vetëm një shembull. Dëgjoni «Deklaracionin që shoqëron plehun». Qe, për shembull, faqe ... nën katër, etiketë e tjerë... Kjo është shumë gjuhë e çoroditur. Kam nën vizuar aq shumë shembuj, por s'e shoh të arsyeshme që juve t'ju marr kohën këtu. Domethënë është sqarimi që është i bashkëngjitur e tjera. Mandej ka edhe ndërtimë tjera shumë qesharake: «Shërbimi rregullues i plehut» - shërbimi rregullues s'është i plehut por për plehërat. Pastaj «kushtet e certifikatës» - domethënë kushtet e parashtruara në certifikatë. Dhe unë propozoj që tani e tutje, edhe ligjet që i kishim në duar më herët edhe këto që i kemi tani dhe ligjet tjera që do të na vijnë, kam një lutje publike, para jush, që të kërkojmë që së pari t'i marrë në dorë lektori dhe eksperti e ta bëjnë lekturën dhe pastaj të na vijnë ne në mënyrë që të na lehtësojë punën dhe të mos bëjmë amendamente për gjuhën. Zakonisht nga 30 amendamente ose 35, të shumtën e herës, janë kryesish me përbajtje gjuhësore dhe që zbehin edhe imazhin e Parlamentit dhe të deputetëve. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSNI:

Falënederojmë deputeten Ahmetaj. Zoti Ramadan Kelmendi e ka fjalën. Le të përgatitet, i fundit për këtë debat, zoti Alush Gashi.

RAMADAN KELMENDI:

E nderuara Kryesi, të nderuar deputetë dhe ministra,

Ne, dita-ditës, po hyjmë në shqyrtimin dhe miratimin e ligjeve konkrete dhe shumëprofessionale dhe në këto ligje, si duket, pak po angazhohen ekspertët e lëmive konkrete që është mëse e nevojshme, duke i aprovuar edhe vërejtjet gjuhësore që u thanë. Ndoshta ata janë të angazhuar, por neve shumëpак po na prezantohen prezenca e ekspertëve në këto propozimligje.

Unë kam vetëm tri vërejtje parimore dhe po përpinqem të jam sa më i shkurtër.

E para. Ligji nuk cekë fare se kush është përgjegjës për verifikimin, analizimin e cilësisë, kualitetit të plehërave artificiale, në veçanti të atyre të importuar.

E dyta. Po ashtu, tek prodhuesit vendor të plehërave artificiale nuk është lënë ndonjë komision profesional kur dihet se sa punohet në profesionalizëm rrëth këtyre çështjeve ose s'ka filluar fare, por kjo iu është besuar vetëm prodhuesve të drejtpërdrejtë për çka presypozohet se cilësia dhe kualiteti i plehërave artificial nuk do t'i përbushë standartet e cekura.

Dhe, e treta. Kam vërejtje se gjatë hartimit të këtij Propozimligji, së paku, është dashur në bazën teorike dhe rrafshin e propozuesit, të bisedohet apo të mirret mendimi i ekspertëve të

drejtpërdrejtë të prodhuesve artificial që kanë punuar në Kosovë dhe sot, edhe pse nuk punojnë, gjenden aty, në veçanti të industrisë kimike në Mitrovicë dhe asaj kompanisë kimike të Kastriotit.

Me marjen në shqyrtim të mendimit të ekspertëve, ne do ta kemi më lehtë për të gjitha ligjet që miratohen dhe aprovojen. Ju falemnderit.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë deputetin Kelmendi. Fjalën e ka zoti Alush Gashi.

ALUSH GASHI:

I nderuar kryesues, të nderuar zonja dhe zotërinj deputetë, të nderuar ministra,

Për të shkurtuar numrin e diskutuesve të Grupit Parlamentar të Lidhjes Demokratike të Kosovës, duke ditur se këtë Projektligj e kemi diskutuar dhe se ka shumë të interesuar që ky Projektligj të begatohet në përbajtje, ne në parim, në emër të Grupit Parlamentar të Lidhjes Demokratike të Kosovës, ju ftojmë që ta votoni në parim.

KRYESUESI HYDAJET HYSENI:

Falënderojmë deputetin Gashi.

Me këtë përfundon shqyrtimi në parim i ligjit për plehërat artificiale.

T'ju njoftojmë se në sallë janë 85 deputetë të pranishëm.

Prandaj, vë në votim Propozimligjin në votim.

Kush është për? Shumica. Ju falemnderit.

Kush është kundër? Askush.

A abstenon ndokush nga votimi? Një abstenim.

Konstatoj se Kuvendi, me shumicë votash për, me një abstenim dhe pa asnjë votë kundër, miratoi Ligjin për plehërat artificiale.

Votimi – Glasanje – Voted:

Për – Za – For.....
Kundër – Protiv – Against.....
Abstenuan – Uzdržanah – Absataned.....

Shumica – Većina – Majority
00
01

Ju lutem edhe pak për vëmendjen tuaj. Meqë në rend dite kemi: **Parashtrimi i pyetjeve të deputetëve**, por pasi që në periudhën e shkuar nuk është parashtruar asnjë pyetje, po përfundojmë këtë pikë të rendit të ditës.

Sikur që jeni njoftaur edhe me ftesë, Kryesia ka vendosur që në seancën vijuese të Kuvendit të shqyrtojë si shqyrtimë të para në parim dy projektligje:

- Projektkodin e përkohshëm penal të Kosovës, dhe
- Projektkodin e përkohshëm të procedurës penale të Kosovës.

Ne duhet që formalisht ta verifikojmë pëlgimin e Kuvendit për një rend të tillë të ditës, i cili po ashtu do t'ju dorëzohet me shkrim.

A pajtoheni me rendin e propozuar të ditës për seancën e ardhshme të Kuvendit? Ju falemnderit.

Me këtë përfundoi shqyrtimi i pikave të rendit të ditës të seancës së sotme.

Meqë tani kemi festën e Një majit, Seanca e ardhshme do të mbahet më 8 maj dhe, si do që të jetë, do të informoheni me shkrim për datën e mbajtjes së saj.

Mirëupafshim.

Seanca përfundoi në orën 14,00.